

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
О Д Л И К О В А Н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

TRIBUNE

- Zoran Vučević Regarding the Proposal for the Amendment
of the Constitution in SR of Serbia

ARTICLES AND DISCUSSIONS

- Dr Ivan Romštajn The Law on Binding Relations and the Form
of an Insurance Contract
- Dr Đorđi Marjanović Forest Theft

REVIEWS, VIEWS AND OPINIONS

- Miroslav Zdjelar Ways of Establishing a Lawful Government

REVIEWS

- Milorad Botić From the unpublished book,
THE LEGAL PROFESSION
— Dr Vojin Mijatović (1907-1986)
— Dr Franja Sič (1911-1986)
- Dr Hasan Bakalović Budimir Đorđić—Zdravko M. Petrović:
A Comment on the Compulsory Military
Service Law

LAW PRACTICE

Civil Law — Criminal Law

LAWYERS' FEES

Lawyers' Fees in Croatia

ANNOUNCEMENTS

From the Administrative Committee Meeting

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXII

Нови Сад, јун 1990

Број 6

Т Р И Б И Н А

ПОВОДОМ ПРЕДЛОГА УСТАВНИХ ПРОМЕНА У СР СРБИЈИ*

Шта се жели доношењем новог Устава СР Србије?

Доношењем новог Устава СР Србије треба да се отклоне и превазиђу сва негативна решења по правни положај СР Србије, као директна последица Устава СФРЈ из 1974. године.

У СР Србији постоји одређеност за демократске реформе, тако да се изгради друштвено уређење на демократским политичким принципима, да Србија постане модерна, демократска и слободна држава.

Сви се углавном слажу да преправке Устава путем амандмана, не могу дати ваљана решења, везана за претходно одређење.

Не сме се заборавити ни чињеница да је Председништво СФРЈ утврдило Предлог за доношење новог Устава СФРЈ и упутило га Скупштинама Република и Покрајина на давање сагласности, као и чињенице да су Словенија и Хрватска извор те веома корените измене својих Устава.

Али ипак, из ових чињеница не би требало извући закључак да СР Србија жели да успостави систем односа који би био само последица угледања на друге Републике, већ се ради о потреби да се заштити федеративни приступ Југославији, ако се оствари договор са другим Републикама, и да се осигура целовити јединствени државни поредак Србије, као самосталне државе.

Стоји чињеница да само зависно од договора са другим Републикама о обиму права и дужности федерације, а према променама Устава СФРЈ, Србија ће ускладити републички Устав са савезним Уставом.

Новим Уставом Србија поставља следећа решења:

СР Србија се дефинише као демократска, јединствена држава, чланица југословенске федерације.

* Редакција „Гласника“ отвара странице часописа прилозима посвећеним актуелном друштвеном тренутку уставних промена и објавиће радове који могу допринети целовитости и животној садржини текста Устава.

Србија се залаже за две могуће опције: демократска југословенска федерација, или демократска самостална држава Србија.

Даље, напушта се концепција досадашње суверености која је била класна, и истиче се сувереност која припада Народу, односно свим грађанима. На ово се ослањају сва решења у области слобода, права и дужности грађана, тако да се Уставом гарантују демократска права и слободе.

Значи, уводи се начело непосредне примене Устава с једне стране, и начело да се уставна права могу ограничити само Уставом.

Ако треба споменути неке слободе које су претпоставка изградње демократског, вишестраначког друштва, као и правне државе у правом смислу ових речи, споменимо слободу мисли, савести и вероисповести, слободу политичког и сваког другог удруживања, слободу штампе, право на слободне, демократске, вишестраначке изборе.

Такође постоји чврсто залагање за тржишну привреду, засновану на плурализму својинских облика, тржишту које мора бити слободно, конкурентно, гарантовање равноправног положаја свих субјеката својине, грађанима се гарантује право својине, наслеђивањем (пољопривредног земљишта и других непокретности и др.).

Државне функције су постављене рестриктивно, али целовито, уз омогућавање ефикасног деловања, а нарочито таква ефикасност је потребна у заштити слободе и права грађана, као једнаких, равноправних субјеката пред Законом.

Подела власти је прецизна: законодавна, извршно-уставна, судска.

Народна скупштина, изабрана на слободним, демократским, вишестраначким изборима је законодавни орган. Влада је највиши орган извршне власти у Републици. Напушта се концепција Извршног већа.

Свакако је важно питање како регулисати предвиђени парламентарни систем у вези са елементом председничког система?

Има залагања да уместо Председништва као колективног шефа Републике — државе, буде конституисан Институт: Председник Републике, као функционално ефикаснији шеф државе и израз народног јединства.

У погледу судске функције треба истаћи следеће:

Ова функција је најважнија, најосетљивија полуа правне државе. С тим у вези, потребно је увести правни систем који гарантује једнакост свих грађана пред законом. Највиши суд у Србији је Врховни суд Србије.

Значајна новина је да СВЕ судије у Републици бира и разрешава Народна скупштина, на основу јавног конкурса.

Републички јавни тужилац врши функцију тужиоца на целој територији државе Србије.

Све јавне тужиоце такође бира и разрешава Народна скупштина.

Треба напоменути да инспекцијски надзор над законитошћу је у искључивој функцији Републике.

У погледу територијалне организације, треба истаћи да је иста дефинисана на нов начин, и то оправдано.

Положај и права Аутономних Покрајина су постављени на научно неспорним ставовима, а то је да Покрајине не могу имати својство државе. То је последица чињенице да је СР Србија на целој државној територији јединствена правна држава. Другим речима, носилац суверене државне власти је СР Србија, а Покрајине су облик остваривања територијалне аутономије у границама делокруга одређеног Уставом СР Србије.

У Аутономним Покрајинама се остварују она права која су израз специфичних националних, историјских, социјалних, културних и других својстава подручја на коме су основане.

Делокруг Аутономних Покрајина не може обухватити послове који припадају држави Србији.

Статут Покрајине је највиши правни акт у Покрајини и ступа на снагу на основу сагласности Народне скупштине Србије.

У вези са статутом Покрајине, треба истаћи битну чињеницу:

Да би се заштитила суверена права југословенских народа, утврдиће се такав начин одлучивања, којим се елиминише свако повређивање, угрожавање тих права.

У чему се састоји покрајинска аутономија, поред већ истакнутог?

Покрајина доноси самостално све прописе у границама свог делокруга и у самостално изабраним органима Покрајине.

Органи Покрајине су: Покрајинска скупштина, Извршно веће покрајинске Скупштине и Покрајински органи управе.

Ради ефикаснијег функционисања система државне власти, као и ради развоја локалне самоуправе, Општине су дефинисане као облик локалне самоуправе, што значи да је напуштен досадашњи превазиђени систем, који је дефинисао Општину као друштвено-политичку заједницу.

У Општини се задовољавају заједнички интереси и потребе грађана у комуналним, урбанистичким и другим питањима од комуналног значаја.

Немогуће је на кратком простору изнети све детаље, и овај чланак нема претензију да буде свеобухватан, већ да се адвокати укључе у разматрање предлога, а затим и Нацрта Устава, кроз стручне предлоге, свакако и критике.

На крају треба истаћи, већ познато, а то је да Устав не треба да буде идеолошки обојен, да не буде беживотна декларација, већ да буде израз демократског, слободно израженог стања духа грађана Србије.

То значи да се напусте сви монополи, као што су: монопол друштвене својине, монопол партијске и свемогуће државе, монопол једне идеологије, једне партије, да се уместо диктатуре пролетаријата уведе сувереност народа, грађана, да се уместо тројног уставног, државног карактера Србије, уведе модерна, демократска држава, са две покрајине у свом саставу.

Наравно, и многих других, које овом приликом нису споменуте.

јун 1990.

Зоран Вучевић
адвокат у Н. Саду

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Иван Ромштајн

изванредни професор Правног факултета

Свеучилишта у Осијеку

ЗАКОН О ОБВЕЗНИМ ОДНОСИМА И ФОРМА УГОВОРА О ОСИГУРАЊУ

1. Опће напомене

Појмом осигурања бави се више дисциплина различитих научних области (економија, право и друге). У животној збиљи, наступање штетног догађаја као посљедица дјеловања природних елементарних сила, дјеловања опасних и других ствари, дјеловања разних људских радњи, опасних дјелатности (нпр. саобраћајна агенда), проузрокује уништење добара или повреду тјелесног интегритета, а што све називамо „ризиком”.¹ Извор ових ризика могу бити виша сила (споменуте природне елементарне силе), дјеловање опасних ствари (саобраћајна пријевозна и друга средства у свим гранама саобраћаја), радње других особа, па и властите радње (нпр. употреба моторног возила итд.).

Уз уговор о продаји, уговор о осигурању је најдетаљније регулиран уговор у Закону о обвезним односима (ЗОО).² Проблематику осигурања ЗОО је регулирао у глави XXVII од чл. 897–965. ЗОО је „покушао” у цијелости регулирати све односе из уговора о осигурању. Мислимо, посљедица је то и начелног приступа регулирању односа из уговора о осигурању, који су, према одредби члана 900. ЗОО, регулирани когентним нормама. Међу битним одредбама ЗОО јесу и оне које се односе на форму склапања уговора о осигурању. О томе ће бити ријечи у овом раду.

¹ Појам „ризик” види: Др И. Ромштајн, *Основе саобраћајног права и осигурања*, Осијек, 1989, стр. 252. и д.

² ЗОО је објављен у Сл. л. СФРЈ, бр. 29/78. и 39/85.

2. Питање форме уговора о осигурању

Осигурање је привредна дјелатност којом се по начелу узајамности и солидарности, кроз удруживање средстава осигураника, осигурава економска заштита имовине и особа од разних ризика који угрожавају, па ће у том смислу осигураватељ, ако се оствари одређени догађај (осигурани случај) исплатити накнаду штете или осигурану суму осигураннику или одређеној трећој особи.

Стога је важна проблематика везана за закључивање уговора о осигурању, питање форме уговора о осигурању рјешава се различито у нас и у свијету. Једни траже обвезно писмену форму³ сматрајући уговор о осигурању формалним уговором, други се пак задовољавају и неформалним начином склапања уговора о осигурању.⁴ Код ових других постоји и скупина аутора који, иако сматрају уговор о осигурању консензуалним, неформалним, ипак обвезују осигураватеља да о закљученом уговору издају конкретну исправу (полицу или неку другу).⁵

Они теоретичари који се у пракси залажу за обвезност писмене форме уговора о осигурању јесу: комплицираност односа из уговора о осигурању тражи сигурно и чврсто фиксирање обвеза, а што касније олакшава доказивање у случају будућег спора, писменост омогућава друштвену контролу над пословима осигурања, она олакшава информирање трећих заинтересираних, те коначно присиљава и саме странке на „озбиљније” размишљање прије закључења уговора о осигурању.

Противници писмене форме уговора о осигурању наводе непобитну чињеницу да писмена форма успорава пословне токове који траже „брзину” рада.

3. О осигурању и форми уговора прије доношења ЗОО

У нас у нашем правном суставу, тамо до 1967. године, имали смо различита рјешења и мишљења у погледу форме уговора о осигурању. Позивајући се на одредбе неких придратних закона, судска пракса је понекад тражила писмену форму уговора о осигурању.⁶

Ипак, полазећи у пословној пракси од тога да је уговор о осигурању по својој природи неформалан, Основни закон о осигурању и осигуравајућим организацијама, прихваћа неформалност уговора о осигурању.⁷ Мислимо да је то ипак значило потврду у пословној пракси „уходаних” Опћих узанци које се примењују и на уговор о осигурању (опћа узанца бр. 1), али значи и санкционирање дотадашње праксе ДОЗ-а

³ Писмену форму траже: грађански закони ЧССР – а (чл. 348), Пољске (чл. 1443) и др.

⁴ Нпр. њемачки Закон о осигурању (чл. 3) и др.

⁵ Нпр. румуњски (чл. 68), шпанолски (чл. 382) и др.

⁶ Види: ВПС, Сл. 1033/66. од 13. XI 1966.

⁷ Објављен у Сл. л. СФРЈ, бр. 7/67. Члан 64. ст. 1. је гласио: „Уговор о осигурању је закључен када је понуда осигурања прихваћена”.

и каснијих комуналних осигуравајућих завода који су у својим увјетима, осим за осигурање живота, предвиђали неформалност уговора о осигурању.⁸

Узгред напомињемо, када је у питању саобраћајно право, да уговори о транспортном осигурању на које се примењује Закон о поморској и унутрашњој пловидби (ЗОПУП), су неформални, осим за три изнимке предвиђене у ЗОПУП.⁹ Они се, кратко речено, закључују у пословној пракси простом сугласношћу воља уговоратеља осигурања и осигураника, без икаквих формалности.

Обрнуто, они уговори о транспортном осигурању на које се примењује Закон о обвезним односима (ЗОО), морају да буду закључени у писменој форми (усп. чл. 901. ст. 1. ЗОО).

4. Форма уговора о осигурању по одредбама Закона о обвезним односима (ЗОО)

ЗОО гледе форме склапања уговора о осигурању у чл. 901. ст. 1. наводи: „(1) Уговор о осигурању склопљен је кад уговоратељи потпишу полицу осигурања или листу покрића”. Први став овог члана ЗОО регулира два питања која су у тјесној вези: питање форме уговора о осигурању и питање кад се сматра да је уговор о осигурању закључен. Према овој одредби, неспорно је, да је уговор о осигурању „формалан уговор”. За закључење уговора о осигурању није довољна обична усмена сугласност воља уговоратеља. Потребно је да „уговоратељи” потпишу полицу осигурања или неку другу исправу која привремено замењује полицу. Уговор о осигурању који није закључен у писменој форми нема правно дјеловање (усп. одредбу чл. 70. ЗОО).

Полицу осигурања редовно у пословној пракси припрема осигураватељ. Све наше заједнице осигурања имају посебне формуларе за полице у различитим врстама осигурања имовине и особа.

У прилог писмене форме уговора о осигурању може се истаћи низ аргумената, али два су од нарочитог значења. Прво, закључењем уговора о осигурању настају врло сложени правни односи између уговоратеља, јер по уговору о осигурању настаје за њих (за уговоратеље) велики број права и обавеза, а често из таквих уговора произлазе и права за треће особе. Стога полица осигурања мора садржавати низ састојака (чл. 902. ст. 1. ЗОО). Због тога уз полицу саставни дио уговора о осигурању чине и опћи и посебни увјети осигурања (чл. 902. ст. 3. ЗОО). Друго, однос осигурања у пословној пракси редовно „траје” дуже вријеме, па је у интересу осигураника да има писмену исправу о обиму осигуравајућег покрића.

Узгред напомињемо да је и стари хрватски Трговачки закон из 1875. године одређивао у параграфу 468. да за „ваљаност посла асекурацијалнога потребит је писмени уговор”.

⁸ Б. Јакаша: Уџбеник пловидбеног права, Загреб, 1979, стр. 392. и д.

⁹ ЗОПУП је објављен у Сл. л. СФРЈ, бр. 22/77.

Још једно практично упозорење, везано за израз „уговаратељи” из чл. 901. ст. 1. ЗОО. Мислимо да је ЗОО криво „употријебио” израз „уговаратељи”, јер уговаратељ је у законској терминологији једна уговорна странка, а овде се мисли на обје уговорне странке: на осигураватеља и уговаратеља осигурања (осигураника).¹⁰

Што се тиче форме уговора о осигурању, ЗОО у чл. 901. ст. 2, 3, и 4. те у чл. 903. предвиђа „изнимне” случајеве у којима уговор о осигурању може настати и без потписивања полице односно листа покрића. У првом случају се ради о тзв. „шутњи осигураватеља” на писмену форму понуде уговаратеља осигурања, а која је у складу с важећим осигураватељевим увјетима осигурања. Ако осигураватељ не одговори на такву понуду одбијањем исте у прописаним роковима, сматрат ће се (*presumptio iuris et de iure*) да је понуду прихватио и уговор је „настао” у тренутку приспјећа понуде осигураватељу.

Други случај (чл. 903. ЗОО), који овлашћује осигуратеље да у својим увјетима предвиде случајеве у којима уговор о осигурању настаје самим плаћањем премије.

Неспорно је да плаћањем премије осигурања, осигураник је извршио своју основну обавезу из уговора о осигурању (усп. чл. 73. у вези с чл. 903. ЗОО). Мислимо да се одредба чл. 903. ЗОО уклапа у опћа правила о конвалидацији неформално закључених формалних уговора њиховим „извршењем”.

Без развијеног механизма осигурања, ослобођеног строгих форми, не можемо данас ни замислити привредну активност у нас и у свијету.

5. Проблематика форме уговора о осигурању у свакидашњој пословној пракси

У пословној пракси уговори о купопродаји робе, транспортирању робе од произвођача до потрошача и уговори о осигурању су најбројнији и међу њима постоји одређен суоднос у животној пословној збиљи. Полазећи од тог животног „фактицитета”, без развијеног промета робе и без развијеног механизма осигурања незамислива је привредна активност у нас и у свијету.

Што се тиче странака у уговору о осигурању, у правним односима осигурања имовине и особа, јавља се више особа, а то су:

- a) осигураватељ, он осигурава, а
- b) уговаратељ осигурања и
- c) осигураник склапају уговоре о осигурању с осигураватељем.¹¹

Садашња пракса наших осигураватеља показује да још увијек влада „шаролико мноштво” разних облика склапања уговора о осигу-

¹⁰ Види: Мр М. Ђурковић, Форма уговора о осигурању према одредбама Закона о обвезним односима, Привреда и право, Загреб, бр. 4/1980, стр. 16. и д.

¹¹ Види: Др И. Ромштајн, *Op. cit.*, стр. 257. и д.

рању. Тако су у примјени посебни писмени уговори без полице, листови покрића без потписа странака или без потписа уговаратеља осигурања, разне потврде о склопљеном уговору о осигурању (што значи примјену усменог склапања уговора) итд. Све то значи да пракса није прихватила „круто стајалиште” ЗОО о искључивости форме у облику полице или листа покрића.

Сигурно је да су одредбе ЗОО о уговору о осигурању у облику полице или листа покрића тешко примјењиве у свим „конкретним” случајевима. Излази ће се наћи нпр. и у споменутој одредби 73. ЗОО, па ако се деси да у пракси имамо пословни однос везано за послове осигурања који можда и не одговара траженој форми по одредби 901. ст. 1. ЗОО, тада ћемо поћи и од одредбе чл. 73. ЗОО која предвиђа: „Уговор за чије се склапање захтијева писмена форма сматра се правоваљаним иако није закључен у тој форми ако су уговорне стране извршиле, у цијелости или претежном дијелу, обвезе које из њега настају, осим ако из циља због којег је форма прописана очито не произлази што друго”. Већ смо раније напоменули, да одредбом овог члана ЗОО је допуштена могућност конвалидације уговора који није закључен у траженој писменој, него у некој другој форми.

И теорија и судска пракса у нас и у свијету још увијек „прочешљава” ту правну проблематику. И акти извршења усмено преузетих обвеза квалифицирани су као конвалидација ништавог уговора (види о томе: А. Гамс, Увод у грађанско право, општи део, V издање, Београд, 1963, стр. 240. и д.). И судска пракса је била „подијељена”. Једни рјешавају (нпр. јудикат ВС СР БиХ, Гж—344/56 и Гж—613/56) да „усмено закључен купопродајни уговор о некретнинама не може се означити доцнијим извршењем, с обзиром на изричите законске прописе о закључењу овог уговора у писменој форми”. Међутим јудикат Врховног суда Југославије (Р—1677/65. од 18. III 1966) заузима супротно становиште, те прихваћа као ваљани „усмено закључени уговор” о купопродаји некретнина, ако је касније извршен.¹³

С обзиром на изнесено, мислимо да је циљ одредаба ЗОО, па према томе и његових конкретних одредаба о „форми уговора”, „стварање увјета за слободни промет робе и обављање услуга” (чл. 1. ЗОО).

6. Укратко о полици осигурања

Кратко речено, полица је најпотпунија, редовита и најважнија исправа о осигурању имовине и особа. У нас а и у свијету, форма полице није прописана (у саобраћајној агенди), па је странке, теоретски бирају „споразумно”, али у пракси је осигураватељ намеће уговарачу осигурања. Но ЗОО има „круће” становиште, о чему је већ било ријечи. Додајемо, да би полица осигурања била ваљани уговор о осигурању у

¹³ Види: Проф. др Б. Благојевић и други: Коментар Закона о обвезним односима, I, Београд, 1980, стр. 221.

њој морају бити према одредби чл. 902. ст. 1. ЗОО наведени бар ови подаци: „У полици морају бити наведени: уговорне стране, осигурана ствар, односно осигурана особа, ризик обухваћен осигурањем, трајање осигурања и вријеме покрића, свота осигурања или да је осигурање неограничено, премија или допринос, датум издавања полице и потпис уговорних страна”.

Уз ове податке у полици мора бити и констатација да је осигураватељ упознао уговаратеља с увјетима осигурања (опћим и посебним) те да му је исте и предао (усп. чл. 902. стр. 3. и 4). Мислимо да сви ови састојци из чл. 901. стр. 1. ЗОО не морају до детаља бити регулирани у самој полици. Доста је ако су неки у полици од тих састојака регулирани само у основним цртама, те ако полица паралелно упућује на одређене увјете осигурања у којима су такви састојци детаљније регулирани. Закључак слиједи из трећег става овог члана ЗОО. Ако полица не садржи све ове састојке, не може се сматрати да је уговор о осигурању закључен. Поред ових битних састојака, полица осигурања може да садржи и разне небитне састојке (нпр. рокови за плаћање премије, име корисника ако је осигурање извршено у корист треће особе, одредба о винкулацији полице итд.).

Има још низ ствари које је требао ЗОО ријешити. Тако нпр. ЗОО није ријешити питање што ако осигураник изгуби свој примјерак полице осигурања. Стога се не може *per analogiam* примјенити одредбу чл. 696. ст. 4. ЗОПУП, који одређује да осигураватељ није дужан извршити своје обвезе без подношења полице, односно док не добије одговарајуће осигурање. Такво рјешење за уговоре о осигурању регулираним ЗОО представљало би сметњу нормалном извршавању обвеза из уговора о осигурању.

6. 6. Да ли је полица вриједносни папир

У јуриспруденцији и у јурисдикцији се често поставља питање да ли је полица вриједносни папир? У пословној пракси осигураник мора презентирати полицу али и доказати свој интерес, када је у питању ликвидација настале штете. То значи да право осигураника на накнаду из осигурања може проистицати само из уговора о осигурању, а не из полице осигурања, па зато полица не може бити прави вриједносни папир. Полица је исправа о склопљеном уговору, а не вриједносни папир.¹⁴

7. Лист покрића

Лист покрића је писмена исправа о уговору о осигурању која привремено замјењује полицу (усп. чл. 902. ст. 2. ЗОО). И лист покрића

¹⁴ Види: И. Грабовач, Поморско право, Загреб, 1988, стр. 206. и д.

исто као и полица, треба да потпишу оба уговарача (чл. 901. ст. 1. ЗОО). Али, мислимо, исто као и у погледу полице, тако и у погледу листа покрића, и то у пословној пракси чешће кад се издаје лист покрића него када се издаје полица, требало би да важи правило да је довољно за закључење уговора о осигурању ако лист покрића потпише осигураватељ, с тим да осигураник (уговаратељ) своју сугласност изрази неком одвојеном писменом изјавом (чл. 72. ст. 4. ЗОО).

Лист покрића мора да садржи битне састојке уговора о осигурању. У том погледу се лист покрића не разликује од полице. Али док су у полици битни састојци уговора о осигурању по правилима прецизно одређени, а само ријеђе одредиви, у листу покрића је најчешће обрат-но.¹⁵ У листу покрића су поједини битни састојци уговора о осигурању врло често одређени само у најопћенитијим цртама. Мислимо, да је могуће, нпр., да лист покрића који се односи на осигурање одређене ствари од одређених ризика садржи одредбу да ће се свота осигурања одредити накнадно према тржишној вриједности ствари, и да ће се онда према тој вриједности одредити премија.

Улога листова покрића у пракси осигурања је двојака.¹⁶ С једне стране, лист покрића омогућава брзо закључење уговора о осигурању. Лист покрића може да буде писмо осигураватељу којим прихваћа писмену понуду за закључење уговора о осигурању. Лист покрића може да буде и телепринтерска порука или телеграм осигураватеља, са чијим се садржајем особа која је заинтересирана за закључење уговора о осигурању писмено сагласила.

Морамо упозорити да лист покрића није одређени формулар који осигуравач мора попунити на одређени начин, као што је то случај с полицом.

Неспорно је у пословној пракси да лист покрића привремено замењује полицу, али у ЗОО није одређено колико та привременост може трајати (усп. чл. 902. ст. 2. ЗОО). Но када је полица једном испостављена, лист покрића губи сваки значај.

Умјесто закључка

Без развијеног механизма осигурања не може се данас ни замислити привредна активност. Многи и непредвиђени штетни догађаји, који су последица дјеловања природних елементарних сила, дјеловања ствари (опасних ствари) или људских радњи, проузрокују уништење или оштећење материјалних добара, тјелесне озљеде или смрт особа.

Захваљујући управо институту осигурања, оштећени ће моћи надокнадити штету коју је изазвао један од штетних догађаја против чијег се наступања оштећени ваљано осигурао.

У правним односима осигурања јавља се више особа, а то су:

¹⁵ Види: Др И. Ромштајн, *Op. cit.*, стр. 262. и д.

¹⁶ *Ibidem*

- a) осигураватељ, он осигурава, а
- b) уговаратељ осигурања и
- c) осигураник склапају уговоре о осигурању с осигураватељем.

Закон о обвезним односима одредио је, унаточ супротном мишљењу већине наших теоретичара¹⁷, обвезну писмену форму склапања уговора о осигурању и то посебну врсту писмене форме: полицу осигурања и лист покрића. Изнимке од тог правила предвиђене су одредбама ЗОО. Да би се избјегле одређене „крутости” и статичности, у пословној пракси се гледе амортизирања одредби „о писменој форми уговора о осигурању” (чл. 901. ст. 1. ЗОО) предлаже, да осигураватељи у својим увјетима осигурања „предвиде” све могуће случајеве „настанка” уговора самим плаћањем премије, те механизмима „шутње” на писмену понуду уговаратеља осигурања (осигураника).

¹⁷ Писменост уговора о осигурању заступа нпр. Константиновић, а супротно стајалиште заступају: Николић, Јакаша, Шулејић и др.

Др Ђорђи Марјановић
ред. професор Правног факултета
Универзитета Кирила и Методија у Скопју

О ШУМСКОЈ КРАЂИ

Упозорења Римског клуба у познатом извештају о стању човечанства¹, да се загађивање животне средине повећава експоненцијално, показала су се као научно фундирана и добронамерна. Југославија није изузетак од правила. Очито није довољно да се у уставну повељу о слободама, правима и дужностима човека и грађанина (Глава III Устава СФРЈ) упише прокламација да „човек има право на здраву животну средину“ (чл. 192 ст. 1), па да му ова и заиста буде осигурана.

Један наш аутор излагао је једном приликом: „Наша земља доживјела је релативно нагли и слабо усмјеравани развој, с много застрањивања и стихијности. Друштвене промјене индустријализације, урбанизације и технолошког напретка, изазвале су и опсежне промјене човјекове околине и простора. Дошло је до опсежне деградације човјекове околине: знатно су смањене пољопривредне и шумске површине, обрадиве површине су захваћене ерозијом (више од 54% територија), сјече шума су се приближиле годишњем прирасту (у 1981), смањују се резерве воде и погоршава квалитета воде, у зрак се испушта преко 800.000 тона сумпорног диоксида, озбиљно је нарушено здравље великих скупина људи, ушавши у „атомски круг“ земаља са нуклеарним електранама отворили смо могућност драстичног угрожавања, без ваљае солуције за нуклеарне отпадке, нуклеарни лоби агресивно форсира наставак и проширење нуклеарног програма, манипулација јавним мнијењем („остати ћемо у мраку“)...”²

Прво, посебно кривично право, може дати свој допринос очувању природних основа живота путем заштите правних добара човекове (и

¹ В. Dennis Meadows, Die Grenzen des Wachstums, Stuttgart 1972.

² Др Звонимир Шепаровић, Правни аспекти загађивања животне средине, 4/88 *Наша законитост* 349.

не само човекове) животне средине, а особито воде, ваздуха и земљишта. Мада је и овде само *ultima ratio* поретка, кривично право, кажњавањем еколошких штетника, може дати свој допринос формирању правне свести о потреби строге дисциплине у понашању према животној средини, свој допринос уобличавању једне нове компоненте човекове културе – еколошке културе. Ово утолико више што низак ниво опште културе наших народа нужно условљује и крајње немаран, недомаћински, често преступнички, а не ретко и злочиначки однос појединаца и група према животној средини.

У овом тексту, међутим, неће бити реч о ономе што кривични закони ове земље могу да учине за очување човекове животне средине, него о једном такорећи невероватном доприносу кривичних закона уништавању једне веома значајне компоненте здраве животне средине – шумског блага! Наши кривични закони, уместо да буду инструмент за борбу против деградације животне средине, дају значајан допринос уништавању и осиромашењу шума. Осврнућу се, овом приликом, на одредбе наших републичких (покрајинских) кривичних закона о тзв. шумској крађи³.

1. Шумска крађа је привилеговано кривично дело (!?)

Ономе ко то не зна може се учинити и сасвим невероватна, па чак и сулуда, тврдња да је у и не тако богатој шумама Југославији шумска крађа привилеговано (што ће рећи: лакше) кривично дело крађе⁴. Наиме, према слову закона, „ко ради крађе обори у шуми једно или више стабала, а количина обореног дрвета је већа од једног кубног метра, казниће се новчаном казном или затвором до шест месеци”⁵. Законодавац шумама богате Босне (и Херцеговине) потрудио се је у међувремену да да двоструко већи допринос сатирању својих шума повисивши објективни услов инкриминације на два кубна метра⁶.

Ако је количина обореног дрвета мања од једног кубног метра учинилац није више криминалац него само прекршајни преступник. С друге стране, с обзиром на различито постављање висине објективног услова инкриминације, лице које се у осталом делу Југославије сматра криминалцем у Босни и Херцеговини је само прекршајни преступник, што је ваљда допринос остварењу уставног начела о једнакости грађана Југославије пред законом (!!).

³ Кривично дело шумске крађе, са незнатним разликама о којима ће у тексту бити реч, предвиђено је у чл. 142 БиХ, 151 КЗМ, 158 КЗСл, 161 КЗСр, 126 КЗХ, 143 КЗЦГ, 123 КЗВ и 130 КЗК.

⁴ Тако изричито Кривични законик с објашњењима, Љубљана 1961, стр. 376; тако и Врховни суд Југославије у својој пресуди Кз-1/69 од 21. 02. 1969, XIV-3 ЗСО 249.

⁵ Косовски законодавац покушао је да буде частан изузетак од ове неразумне благости – казна је, према чл. 130 ст. 1 КЗК, новчана или затвор до једне године.

⁶ Закон о измјенама и допунама КЗ СР БиХ од 27. маја 1986. године, Службени лист СР БиХ, бр. 19/86.

Према прописаној казни ово је дело два пута лакше од ситног дела крађе, за које је законски предвиђена казна новчана или затвор до једне године⁷, а десет пута лакше од „обичне“ крађе (од основног дела крађе) за коју казна износи од три месеци до пет година затвора.

Иначе, кривично дело шумске крађе појавило се је први пут у нашем послератном законодавству у Општем закону о шумама (Службени лист ФНРЈ, бр. 106/47), одакле је затим било „пренето“ у инкриминацију под називом „пустошење шума“ из чл. 246 Кривичног законика из 1951. године⁸. Наиме, став 2 члана 246 КЗ/51 прописивао је: „Ко у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист обори у шуми или изван шуме једно или више стабала и тиме нанесе штету која прелази две хиљаде динара, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.“

Дело је у саставу члана 246 КЗ/51 од самог почетка примене изазивало велике недоумице⁹ и доводило до апсурдних резултата¹⁰. Па ипак, првобитна формулација шумске крађе била је таква да је било очито да се ту ради о посебној врсти крађе¹¹, па је теорија указивала да између кривичног дела из чл. 246 ст. 2 КЗ и кривичног дела крађе из чл. 249 КЗ постоји однос специјалитета, тако да ту нема стјецаја, односно постоји привидни или законски стјецај¹². Напротив, босанско-херцеговачка судска пракса и неки правни писци¹³ опредељивали су се за став да је реални стицај ових двају дела могућ.

Приликом новелирања Кривичног законика 1959. године законодавац је издвојио инкриминацију из чл. 246 ст. 2 и, понешто преиначену, сместио под рубриком „шумска крађа“ у чл. 246а КЗ/51¹⁴.

⁷ Изузетак је КЗХ који је шумску крађу по казни изједначио са ситним делом крађе.

⁸ Тако изричито „Објашњења уз Нацрт Кривичног законика“, Београд 1951, стр. 277.

⁹ В. о томе: Др Бранко Вуковић, Питање квалификације обарања и присвајања стабла, 1/52 *Правни живот* 7—10; Драгић Мирковић, Примена прописа о заштити шума, 2/53 *Правни живот* 1—7; Бранко Микуличић, Неколико ријечи о примјени чл. 246 КЗ, 10—12/55 *Наша законитост* 480—482; Мијат Шуковић, Обилежја кривичних дјела пустошења шума, 8—9/56 *Наша законитост* 354—360; Милоје Б. Ракић, Нека питања у вези са кривичним делом пустошења шума из чл. 246 ст. 2 КЗ, 7—8/58 *Правни живот* 35—37.

¹⁰ Само примера ради: уколико би власник шуме „противно прописима или наредбама државних органа“ посекао и само једно једино стабло у својој шуми он је био кажњаван за пустошење шума из чл. 246 ст. 1 КЗ/51, а не према ставу 2 ове одредбе, напросто зато што нико не може да украде нешто што му по закону припада. Тиме је слову закона било удовољено, али не и правди и праведности јер је власник у овом случају одговарао три пута теже од лопова (?!). Као да је закон налагао људима да краду туђе, уместо да узму своје!

¹¹ Тако изричито: Кривични законик са Уводним законом и објашњењима, издање „Службеног листа ФНРЈ“, Београд 1951 (в. објашњења уз чл. 246).

¹² Др Богдан Златарић, Кривични законик у практичној примјени (Критички преглед јудикатуре), II свезак, Посебни дио, Загреб 1958, стр. 336; у овом смислу и Вуковић, *Op. cit.*, стр. 10; тако и Др Јанко Ђ. Таховић, Коментар Кривичног законика, Београд 1957, стр. 478.

¹³ Тако Франц Север, *Kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo 1951 Ljudski pravnik* 409.

¹⁴ Чл. 166 Закона о изменама и допунама Кривичног законика од 2. јула 1959. године (Службени лист ФНРЈ, бр. 30/59).

О мотивима привилегирања шумске крађе можемо само да нагађамо. Једном приликом, покушавајући да докучим ове мотиве, поставио сам следећу претпоставку:

„Након једног стања у коме су наши сељаци шуму сматрали за *res communes omnium*, као и пашњаке, реке и језера, било би веома тешко прихватити кажњавање сече шуме као обичне крађе (са релативно тешком казном предвиђеном за њу: затвор од три месеца до пет година). Зато је законодавац пошао једним другим путем — да би ефикасно утицао на формирање једне нове друштвене и правне свести у том погледу, а да ипак не занемари традиционални став сељака према шуми, он је ову делатност прогласио за кривично дело, али за привилегирано кривично дело, под називом ‚шумска крађа‘, кажњавајући га новчаном казном или затвором до шест месеци.”¹⁵

У току рада на овом чланку открио сам мишљење о овом питању које се у најбитнијем потпуно поклапа са мојим ставом: „Мислимо да се приликом доношења Кривичног законика водило рачуна и о томе да наши народи још увек одузимање шуме не изједначавају с одузимањем друге ствари и да би стога тешко било обарање стабала назвати обичном крађом а велики број земљорадника крадљивцима.”¹⁶

Ако је овај резон могао и да се оправдава пре тридесет година, данас је привилерирање шумске крађе у вриштећој супротности са уставним одредбама које шуме проглашавају добром од општег интереса¹⁷ под посебном заштитом. За сваког човека који покушава да размишља логички „посебна заштита” би морала да означава појачану, обухватнију заштиту, а не обрнуто. Утолико више што се у стручној литератури упорно наглашава да су у групи кривичних дела против привреде најбројније осуде за кривично дело шумске крађе¹⁸.

С друге стране, у овим мучним годинама свеопште кризе и драстичног осиромашења већине југословенског становништва, када сви извори енергије вртоглаво поскупљују, дневна штампа обавештава о правим организованим бандама шумокрадљиваца, који, снабдени покривеним камионима, електричним тестерама те воки-токи апаратима за међусобно комуницирање и предупредивање о евентуалном наиласку шумара, остављају за собом праву пустош по нашим и онако озбиљно проређеним шумама.

2. Незгоде са објектом радње

Оно што ову инкриминацију чини још неприхватљивијом и еколошки штетнијом јесте оперирање количином дрвне масе, а не бројем и квалитетом оборених стабала. Не мора се посебно доказивати

¹⁵ Др Ђорђи Марјановић, Кривично право, Општ дел, Скопје 1988, стр. 8.

¹⁶ Вуковић, *op. cit.*, стр. 10.

¹⁷ На пример, чл. 104 Устава СР Македоније.

¹⁸ В. Савка Остојић, Обим и састав привредног криминалитета у Југославији од 1977. до 1981. године, 4/82 ЈРКК 469.

да једно јединствено старо стабло може да има дрвну масу која прелази један кубни метар, док не ретко ни десетине младих стабљика (које неко сече да би направио ограду за свој виноград или да би подупирао стабљике парадајза, на пример) немају толику дрвну масу.

С друге стране, еколошко штеточинство кривичног закона долази до изражаја и из оперирања појмом „стабло”. Стриктно поштујући слово закона, на име (на чему јој, уосталом, и не можемо приговорати са гледишта верности према начелу законитости), наша судска пракса узима да се „обарање дијела стабла одсјецањем једне гране у количини већој од једног кубног метра не може сматрати обарањем стабла у смислу члана 246а. става 1 КЗ”¹⁹.

Овај став наше судске праксе има једну веома апсурдну консеквенцу: с обзиром на чињеницу да ниједан разуман јавни тужилац неће моћи да оваквом учиниоцу опрости крађу дрвне масе гране, у немогућности да гони према *lex specialisu* (за шумску крађу), мораће се одлучити за *lex generalis* (за кривично дело крађе). Колико ова правничка логика има везе са здравом људском логиком остављам читаоцу да сам пресуди: обори ли цело стабло учинилац одговара за привилегирано кривично дело шумске крађе и пролази знатно, знатно лакше; обори ли само један део стабла (одсецањем једне гране) одговара за кривично дело крађе и пролази десет пута теже (?!). Слово закона очито саветује преступника ако већ прави штету у шуми да је прави до краја, другим речима — да не оштећује стабла него да их целосно уништава, да не сече гране него цела стабла, уколико жели да се извуче са мањом казном!

Закон, даље, уопште не узима у обзир квалитет обореног дрвета, не прави разлику између живог и мртвог (сувог) стабла, па тако поступа и наша судска пракса, узимајући да „није битно о каквом је дрвету ријеч, тј. да ли је сирово или суво стабло.”²⁰ За законодавца је очито било значајније да прецизира радњу извршења него објект радње дела, мада би једна еколошка заштитно оријентисана кривичноправна регулатива морала да поступа управо обрнуто.

Из до сада реченог јасно произилази да нашим законодавцима није пало ни на крај памети да праве разлику између дрвета и дрвета (између скупocene ораховине и јефтине багремовине, на пример). С друге стране, наши закони не праве никакву разлику ни између самоникле шуме и шумског насада, па се и у нашој теорији може срести мишљење да је ово разликовање ирелевантно: „дело се врши у шуми, која може бити самоникла и сађена, при чему се под шумом подразумева већи конгломерат дрва (а не тек неколико дрвета)”²¹.

Овај је став криминално-политички потпуно неприхватљив. Као што је познато, на име, ни закон ни теорија не дају дефиницију појма

¹⁹ Пресуда Општинског суда у Теслићу К 131/75 од 28.05.1975, И—4 36СО 431.

²⁰ Пресуда Окружног суда у Славонској Пожеги Кж 115/76, наведена према: Др Митар Кокољ, Неке карактеристике и актуелности кривичног дјела шумске крађе, XXXVI (1988) *Годишњак ПФСа* 89, нап.3.

²¹ Др Владимир Камбовски, Кривично право, Посебен дел, Скопје 1983, стр. 405.

шуме. Цитирани покушај дефинисања, који под шумом подразумева „већи конгломерат дрва”, не говори ништа одређеније: и један парк је свакако „већи конгломерат дрва”, а ипак се не мора и не треба сматрати шумом. Нису ништа употребљивије ни негативне дефиниције типа: „шума није напр. дрворед, а ни парк у насељеном месту.”²²

Један судија који прихвата криминално-политички мотив привилегисања шумске крађе тешко ће моћи да се одлучи да под ову инкриминацију подведе крађу више од једног кубног метра дрвета које је учинилац оборио у једном шумском насаду, без обзира на то што је овај већ прерастао у шуму²³. Гледиште према коме је ирелевантно да ли је шума самоникла или сађена води ка апсурдним солуцијама: следећи ову логику може се догодити да лопов који посече и украде један декар кукуруза прође много теже од онога који посече један декар младе, тек порасле шуме. Први, према овој логици, врши кривично дело крађе (затвор до пет година!), други само дело шумске крађе (новчана казна или затвор до шест месеци).

Чини се, зато, да је криминално-политички оправдано да се *de lege lata* саветује прављење разлике између самоникле шуме и шумског насада, који је приватна или друштвена инвестиција, као и свака друга инвестиција, уосталом, с тим што се крађа из овог последњег не би третирао као шумска него као обична крађа. Сваки другачији став обезвредио би напоре друштвене заједнице за пошумљавањем голети, а тиме би био додатно еколошки штетан. При томе се и само по себи подразумева да је евентуална заблуда о томе да ли се је у датом случају радило о шумском насаду или шуми — правно релевантна заблуда о бићу дела (*ergo in objecto*), са свим кривично-правним консеквенцама које из ње произилазе.

3. Невоље са радњом извршења

Даља апсурдна консеквенца законског одређења радње извршења као „обарање” огледа се у томе што учинилац пролази много теже уколико сакупља већ оборена (од невремена, од старости или плански сечена) стабла него ако их сам обара.

Наиме, с обзиром на то да се сакупљање палих, сувих дрвета не може (и не сме) подвести под законски појам обарања, јер би то била забрањена аналогија, пошто се томе противи семантика, скупљач ових дрвета ради присвајања мораће да одговара за обичну крађу, док ће онај ко без реда, плана и мере сече оно што му падне под руку, бити привилегиран и кажњен десетину пута лакше за кривично дело шумске крађе. Колико је ово криминално-политички непромишљена, а еколошки штетна солуција не мора се посебно образлагати.

²² Др Фрањо Бачић, Кривично право, Посебни дио (I), Загреб 1979, стр. 182

²³ Марјановић, *op. cit.*, стр. 85

Да апсурд буде још већи онај ко од шумског лопова украде оборена стабла (крађа и прекрађа стабала!) одговараће десет пута теже од њега, мада је и детету претшколског узраста јасно да је онај први већи штетник од овог другог!

У нашој су се теорији и судској пракси, вероватно и не без везе са овим апсурдним консеквенцама законске регулативе, појавиле недоумице око питања да ли се радња извршења код кривичног дела шумске крађе исцрпљује у самом обарању стабла или под обарањем треба подразумевати сечење стабла и његово одношење.

Мада ово догматско питање на први поглед као да нема ко зна какве везе са криминално-политичким разматрањима, којима се овде пре свега бавимо, оно ипак не сме да остане без одговора. Питање, уосталом, и није ново. Нов је само контекст у коме се оно поставља.

Као што је познато, наиме, постоје четири теорије о томе када се кривично дело крађе уопште (па и шумске крађе као посебне врсте крађе) сматра довршеним. *Према теорији аблације* крађа је довршена тек онда када украдени предмет буде однесен са места на коме је крађа извршена. У литератури се тврди да се „та теорија данас не прихваћа јер сувише одгађа моменат довршења крађе”.²⁴ *Према теорији апрехензије* крађа је довршена узимањем ствари код крађе у властиту детенцију (похрану). Није нужно да ствар буде изнета из простора у коме се је налазила, већ је довољно да је издвојена од осталих ствари и стављена у цеп, врећу, торбу итд. учиниоца или пак да је на који други начин издвојена и заузета од учиниоца.²⁵ У случају шумске крађе то „издвајање” ствари састоји се у обарању стабла ради крађе. *Теорија илације* је варијанта теорије аблације и захтева сакривање у властиту детенцију предмета одузетог крађом и однетог са места извршења. И коначно, *теорија контрректације* сматра да је крађа довршена у тренутку када учинилац дотагне предмет крађе.

У литератури и пракси у Југославији је више или мање опште-прихваћено схватање да је за довршење кривичног дела крађе релевантна теорија апрехензије. А ако је то тако када је реч о крађи, тако мора да буде и када је у питању кривично дело шумске крађе. У случају шумске крађе издвајање ствари (које захтева теорија апрехензије) састоји се у обарању стабла ради крађе. Другим речима, кривично дело шумске крађе довршено је у тренутку обарања стабла. Даљи поступак са њим (одношење са места обарања) не представља никакву додатну криминалну количину (или нов криминални квалитет) те је кривично-правно потпуно ирелевантан. То, са своје стране, значи да ово одношење (извршено од стране лица које је стабло оборило) није могуће третирати као кривично дело крађе, која би била у стицају са шумском крађом. Овај став преовладава у нашој теорији кривичног права²⁶.

²⁴ Др Богдан Златарић – Др Мирјан Дамашка, Рјечник кривичног права и поступка, Загреб 1966, стр. 11

²⁵ Златарић – Дамашка, *op. cit.*, стр. 28.

²⁶ Тако Др Јанко Ђ. Таховић, *Кривично право, Посебни део* (III издање), Београд 1961, стр. 298; исти аутор, *горесцитирани рад* (в. напомену бр. 12), 2. изд., Београд 1962, стр. 385; Др Фрањо Бачић, *Југословенско кривично право, Посебни дел, Скопје 1966*, стр. 253; Срзентић и др., *Коментар кривичних закона СР Србије, САП Косова и САП Војводине*, Београд 1986, стр. 496.

Иначе, чињеница да нисам сагласан са привилегисањем кривичног дела шумске крађе не мора да значи да сам спреман прихватити становиште које овој инкриминацији на теоретском плану негира карактер привилегисаног кривичног дела. Начин на који се овај став покушава аргументовати може бити формалан и суштински.

Тако, један практични правник, покушавајући да систематски тумачи закон, сматра да је „тешко наиме безрезервно сложити се са тврдњом да је шумска крађа привилеговани облик крађе код чињенице да су групни заштитни објекти ових дела различити, јер прво спада у групу кривичних дјела против привреде, а друго у групу кривичних дјела против имовине”.²⁷

Приступ аргументирања, међутим, може бити и суштински: „Привилеговани облик кривичног дјела постоји када законски опис тог дјела садржи све елементе основног кривичног дјела, али су неки елементи уже одређени или опис дјела садржи и неке додатне елементе који га чине привилегованим, као што постоји у односу између кривичног дјела крађе из члана 147/1 КЗ СР БиХ и кривичног дјела ситне крађе из чл. 159/1 истог закона.”²⁸

Није нимало тешко аргументовано одбацити оба ова става. Када је прво гледиште у питању подсетићу да једно дело нимало не губи на својој генеричкој суштини само зато што је из разлога законодавно-техничке систематике уврштено у „нематичну” главу кривичних дела. Тако су напр. посебне (непријатељске) побуде биле разлог да се једно обично убиство, уместо у глави кривичних дела против живота и тела у републичком (покрајинском) кривичном закону, нађе у глави кривичних дела против основа социјалистичког самоуправног друштвеног уређења и безбедности СФРЈ савезног кривичног закона. Логика законске систематизације, међутим, не мења и не може да промени суштину једног кривичног дела. Ни шумска крађа није ништа мање крађа само зато што је законодавац смешта у главу кривичних дела против привреде.

Други став је још мање одржив управо на основу постулата које сам поставља: шумска крађа у целости испуњава услове које јој тај став оспорава. Ово дело, наиме, садржи све елементе основног дела крађе с тим што су само специфицирани објект заштите и радња извршења.

За не веровати је да је наш законодавац имао амбиција да измишља тако фантастичне феномене каква је крађа код које нема одузимања туђе ствари, а да им онда, поврх тога, још и изричито даје назив „крађа” (макар и са атрибутом „шумска”). Уместо да укаже на све апсурде који произилазе из овог криминално-политичког промашаја, наша позитивистички настројена теорија кривичног права настоји да га рационализује и начини догматско-практично пробављивим. Резултат тога

²⁷ Сеад Хоџић, Неки проблеми и искуства у примјени Кривичног закона СР БиХ, 9—10/86 *Правна мисао* 43.

²⁸ Смаил Соколовић—Борислав Крајина, Коментар Кривичног закона СР БиХ, Сарајево 1981, стр. 168—169.

је да се и теорија и пракса код овог проблема све више заплићу („као пиле у кучине“) у неразумљиве приче о некаквом специфичном кривичном делу код кога „се радња (обарање) врши ради извршења другог кривичног дела (крађа)“,²⁹ па тако долазимо до нечега што бисмо могли назвати кривичноправним ларпурлартизмом: шумска крађа је крађа ради крађе (?!).

Мада заступници овог и оваквог схватања покушавају да нас импресионирају својом математичком егзактношћу („не може се ставити знак једнакости између обарања и одузимања“), они очито немају баш много смисла за математичко мишљење: треба само *заменити* израз „ради крађе“ из законског описа кривичног дела шумске крађе са законским бићем кривичног дела крађе па ће се видети да је прво дело само специјални облик другог, да се друго дело у целости уклапа у биће првога. Учинимо ли тако, наиме, законски опис кривичног дела шумске крађе гласиће: „Ко у намери да (његовим присвајањем) прибави себи или другом противправну имовинску корист обори у шуми једно или више стабала итд.“ И не баш најпажљивији читалац моћи ће приметити да је овај („математичком логиком изведен“) опис кривичног дела шумске крађе такорећи идентичан ономе из члана 246 ст. 2 КЗ/51, од кога, како је било показано, данашња регулатива и потиче.

Кривично дело шумске крађе односи се према кривичном делу крађе као што се једна врста (*species*) односи према свом роду (*genus*). Наравно да се извршењем шумске крађе остварују сви елементи законског бића кривичног дела крађе. То је школски пример (чак и према називима дела: „шумска крађа“ – „крађа“) за привидан стицај у виду специјалитета. Кажњивост за кривично дело крађе (у случају извршења шумске крађе) отпада по логици „*lex specialis derogat legi generali*“. Као што по истој логици код чедоморства отпада паралелна кажњивост мајке за кривично дело убиства: она одговара само за кривично дело убиства детета при порођају.

Сасвим је друго питање, међутим, и то питање криминално-политичке природе, о даљној потреби постојања шумске крађе као привилегираног кривичног дела. Ако се два дела односе једно према другом као врста према роду, са законски различито одмереним казним оквирима, онда је одлучујућа чињеница о томе да ли ће једно дело бити привилегирано или квалифицирано у односу на основно дело – висина предвиђене казне. А по том основу шумска је крађа више него очито привилегирана. О потреби даљег постојања овог дела као привилегираног биће речи на крају овог написа, након што завршим са пописом свих (или бар већине) апсурда који произилазе из апартне егзистенције ове инкриминације, што ће рећи – изван систематских оквира у које она спада по својој суштини одн. правној природи.

²⁹ Кокољ, *op. cit.*, стр. 91.

4. И најтежа шумска крађа лакша је од обичне (!?)

Са малим разликама у стилизацији и легислативној техници сви републички (покрајински) кривични закони предвиђају неколико тежих случајева основног кривичног дела шумске крађе. Пада у очи да је казна за свако од њих блажа од казне и за најтривијалнију крађу. Учинио се, наиме, кажњава затвором од три месеца до три године

– ако је дело шумске крађе учињено у намери да се оборено дрво прода;

– ако је количина обореног дрвета већа од пет кубних метара;

– ако је дело извршено у заштитној шуми, националном парку или другој шуми са посебном наменом.

Ова регулатива тешко може да посведочи о некаквој посебној бризи републичких (покрајинских) законодаваца за очување шума, али зато представља наставак листе апсурда који из ње произилазе.

Тако, мада је више него очито да се ова крађа може извршити и да се она (како о томе сведочи дневна штампа) и заиста врши од стране више лица која су се удружила за вршење шумских крађа, или од стране лица које је при себи имало какво оружје или опасно оруђе ради напада или одбране, или је шумска крађа извршена за време неке елементарне непогоде (пожара, поплаве или сличног удеса), ово се дело не може третирати као „тешка крађа” и строже казнити, па чак ни као тежи случај основног дела шумске крађе (!?), напосто зато што овакве квалификаторне околности у републичким (покрајинским) законима у вези са кривичним делом шумске крађе нема, а њихово узимање у обзир *per analogiam (in malam partem)* је забрањено пошто је у супротности са начелом *nullum crimen, nulla poena sine lege stricta*.

Очито полазећи од ове логике, Врховни суд Југославије заступа овакво становиште и у погледу кривичног дела разбојничке крађе: „Ако је кривично дело шумске крађе извршено употребом силе или претњом непосредним нападом на живот или тело неког лица у намери да се задржи одузета имовина, не стоји кривично дело разбојничке крађе из члана 251. Кривичног законика већ стицај кривичног дела из члана 246а. Кривичног законика са неким другим кривичним делом (на пример из чл. 149, 153 КЗ),³⁰ или ће, ако је у питању само привидни стицај, предузимање наведеног насилног акта представљати отежавајућу околност код одмеравања казне за кривично дело шумске крађе.”³¹

Аргументација Врховног суда Југославије је неумитна: „ако једна шумска крађа не може да постане кривично дело тешке крађе, за које је прописана казна строгог затвора до десет година, онда нема ни оправдања да кривично дело шумске крађе може да постане још теже кривично дело разбојничке крађе.”³²

³⁰ Чл. 149 КЗ/51 садржавао је кривично дело принуде, а чл. 153 КЗ/51 кривично дело угрожавања сигурности.

³¹ Пресуда Кз–1/69 од 21. фебруара 1969. године, XIV–3 ЗСО 249.

³² Ibid

Врховни суд Југославије отишао је у овој пресуди и даље те опет *argumento a minore ad maius* искључио и могућност прерастања овог дела у кривично дело пљачке, без обзира на висину причињене штете:

„... када би се узело да шумска крађа извршена под околностима из члана 251. КЗ постаје разбојничка крађа, у том случају би кривично дело шумске крађе из члана 246а став 2 КЗ могло прерасти и у кривично дело пљачке из члана 255. КЗ, што очигледно није интенција закона, нарочито када се има у виду да шумска крађа, како је наведено, представља блаже кривично дело.”³³

5. Уместо закључка

Логика Врховног суда Југославије је неоспорно у складу са текстом ондашњег Кривичног законика, а не мање у складу и са словом садашњих кривичних закона република (покрајина). По тој правнички беспрекорној логици бесправно посечених и без трага исчезлих (!) 17.000 кубних метара дрвне масе (а да притом цифра, како новине кажу, није коначна!) у шумском газдинству „Горњи Ибар”, без обзира на енормност причињене штете, кривичноправно не може да „прерасте” ни у тешку крађу, а камоли у пљачку. Колико год се обичан човек, лаик у праву, исчуђивао пред овом логиком, она остаје у потпуном складу са врховним начелом кривичног права у једној правној држави, са начелом законитости и правне сигурности.

Решење?

Решење никако није и не може бити у искривљавању смисла појмова за које човечанство зна откад зна за себе (крађа), односно од њих изведених појмова (шумска крађа), на начин како то чини Врховни суд Босне и Херцеговине: обарање у шуми једног или више стабала у количини одређеној у закону је шумска крађа, а присвајање ове исте дрвне грађе од истог учиниоца у истом тренутку – крађа.

Не може се, наравно, сумњати ни у честите намере ни у еколошку савест судија Врховног суда БиХ. Они су више него очито свесни апсурда који произилазе из привилегирања кривичног дела шумске крађе и покушавају да томе доскоче бирајући између двају зала (еколошко пустошење, с једне, и искривљавање смисла слова закона, с друге стране) оно мање, ово друго.

Сводећи, међутим, шумску крађу на пуко обарање стабла (стабала) ради крађе, они су недвосмислено указали на потпуну непотребност инкриминације шумске крађе. То је и основа мог предлога *de lege ferenda*:

Данас, у ситуацији општег еколошког осиромашења, нема никаквог криминално-политичког разлога за привилегирање шумских крађа. Има разлога, напротив, да их убудуће строже третирамо како би

³³ Ibid.

право dalo svoj doprinos očuvanju ovoga što imamo i razvoju nove ekološke pravne svesti građana. (To naravno nema potrebe da bude u stilu poznate Gadafijeve zapovesti: „Ko posече jedno drvo, ima da visi na sledećem!“) *Prosto brisaње inkriminacije шумске крађе из наших кривичних закона било би најједноставније и најбоље решење свих компликованих правничких дилема о којима смо овде расправљали и велики допринос заштити шума. Шумски би крадљивци одговарали као и сви крадљивци, а јавна тужилаштва имала би још више основа него данас да као извршиоце кривичног дела прикривања гоне и грађане који купују дрва за која знају (или су могли знати) да потичу из шумских крађа.*

Југословенско саветовање правника у Будви

ПУТЕВИ УСПОСТАВЉАЊА ПРАВНЕ ДРЖАВЕ

Најзвучнија крилатица свих скупова и трибина, алиби говорника свих боја, у свакодневном друштвеном, правном и политичком животу јесте синтагма „правна држава”. Због тога је тема југословенског саветовања у Будви „Путеви успостављања правне државе” дошла као природни наставак процеса који тече и има задатак, али и мноштво недоумица и путева, од којих неки, само наизглед, воде правом циљу.

Саветовање је у позиву (Будва 17–19. мај 1990. у организацији Института за криминолошка и социолошка истраживања у Београду) најавило више еминентних имена из области друштвених наука, али утисак је да није само изостанак неких допринео закључку да је овај скуп сажео много више онога што негира правну државу, онога што правна држава није, понекад уз не малу дозу питијског језика, него што је циљ из наслова приближио стварности у којој живимо.

Наведени су примери друштвених девијација које су разграђивале правну државу, свевласти која је овладала свим и свачим, па и науком, доводећи је до Хераклових стубова, партијског монизма пређушеног у рухо права, који је заправо заштитио актере најгрубљег кршења свих демократских традиција, људских права и слобода. Сакупљени и изречени на једном скупу, у само два дана, на крају су зазвучали као укомпоновани фрагменти антологијске збирке „греха и злочинства без одговорности”. Она, наравно није написана, али примера је толико да су само они могли испунити целокупни термин саветовања, па ће, како је рекао др Владан Василијевић, председавајући овог скупа, требати заиста много учити о праву и правној држави, демократији и како се она брани. Очигледно по оној народној: навика једна мука – одвика две!

Тако је и завршна реченица последњег референта, др Жарка Пуховског, која има суморан тон и гласи „биће боље ако не буде горе” сажела у себи мноштво неизвесности, дилема и опција, које су богато обележиле две последње, тзв. реформске године.

До „југословенске дефиниције правне државе” није се дошло ни после 12 презентираних реферата, и нешто мање референата (што,

истина, ни један од аутора себи није ни ставио у задатак), али акценат као и да није био на томе, већ је различитост мишљења, понекад сасвим опречних погледа, требало да буде прилог ономе што једног дана треба да се конституише као стварност за сада непрегледног простора појма и функционисања правне државе – у нашим условима.

У томе је циљ, свакако, постигнут, мада је уводна реченица коју је изговорио др Владо Камбовски, савезни секретар за правосуђе и управу, исто као и завршна, обојила неизвесношћу очекивања око 400 учесника да ће ствари бити јасније него јуче, а она отприлике гласи да се реферати, дакле погледи на оно што смо јуче сматрали правном државом, чак драстично разликују од онога што данас мислимо о томе, али и уз опаску „зашто да не?“.

Зашто да не, наравно, јер су промене у мишљењу у ових година дана донеле демократски прогрес (коначно нешто изнад и испод реторичног плашта демократије), јер је то адекватан коментар онога што се одвија врло брзо, и зато што живот увек иде испред његовог правног уређења, али забуну и недоумице ствара и то што се преко ноћи, тако рећи, мењају одреднице термина који су до јуче имали какво-такво опште значење, стандард и вредност.

Тема је, дакле, остала потпуно отворена и након прилога последњег говорника. Расправе, међутим, није било код питања да ли је правна држава на хоризонту социјалистичког друштвеног уређења имала своје афирмативне просторе. Одговор је негативан. Скоро да не постоје разлике у закључку да систем заснован на владавини једне партије није ни могао имати владавину права, јер је правом прогласио само оно што је он сматрао „за сходно“. У складу са начелом „Све је допуштено ономе који ради у духу револуције“ (Жозеф Фуше).

Па, ипак, расположење које су понели учесници саветовања – обојено је оптимизмом (лична је оцена аутора овог текста). Каквим-таквим, али ипак. Можда и због тога, јер је угледни професор Филозофског факултета у Загребу, др Жарко Пуховски, у свом виђењу процеса који се зове „Путеви успостављања правне државе“ видео правну државу у федеративној Југославији, која ће доћи као резултат политичке културе и цивилизацијског рација. Његово је мишљење да ће се у наредних четири до пет година (уколико не дође до драстичног погоршања социјалних и политичких прилика) искристализирати опредељење за федерацију велике већине држављана Југославије.

Др Жарко Пуховски, иначе, у свом реферату под насловом „Могућност правне државе у Југославији“ каже да би „Југославија била демократска држава нужно је да постоји воља велике већине њезиних садашњих држављана да то одиста и буду – у два смисла: да живе у Југославији и у њој остварују држављанска права (гласају на изборима итд).“

Таква је Југославија у начелу могућа, а од три опције у актуелној политичкој дискурзији: федерација, конфедерација или сепарација, могућност успостављања правне државе др Пуховски види само у првој

и трећој. Трећа опција, међутим, скоро да сама себе искључује, због великог инпута силе, што онда поништава демократско устројство и намере тако настале државе.

Истовремено, међутим, он каже да актуелна политичка ситуација „у којој уопће није јасно од када траје и како је продужен мандат „делегатима“ Савезне скупштине, у којој није јасно шта се догодило са већ расписаним изборима (који нису одржани), нити с изборима који би требали бити одржани“ очито снижава смисао расправљања и инсистирања на правној држави у овом тренутку.

„Разлог је једноставан, али и далекосежан — каже др Пуховски — правна је држава (или владавина права) одређена као држава у којој су сва права поопћива. Садашњи систем то напросто не може поднети као неку врсту унутрашње преуредбе“.

Др Вlado Камбовски, савезни секретар за правосуђе и управу и професор Правног факултета у Скопју, у свом раду под насловом „Приступ проблему успостављања правне државе“ у правној држави види квалитативно нове односе између државе и појединца.

„Прво, дозвољено је све осим оног што је законом изричито забрањено, законска забрана не представља само нужно ограничавање слободе већ и гаранцију за слободу, јер ван ње не могу да постоје никаква друга ограничења. Друго, држави и државним органима дозвољено је само оно што им је уставом и законом децидно прописано у надлежност и тиме ограничено“. (В. у овом смислу Hans Huber, *Niedergang des Rechts und Krise des Rechtsstaates*, у: *Rechtstheorie, Verfassungsrecht, Volkerrecht, Ausgewählte Aufsätze 1950—1970*, Bern, стр. 27).

Др Вlado Камбовски истиче да је темељни фактор правне државе независно судство, те да је оно могуће само у оквиру принципа поделе власти.

„То је истовремено једина полазна основа за изградњу савременог и ефикасног правосудног система, ослобођеног хоризонталних спрега и стављеног у функцију остваривања целине правног поретка. То су полазне основе за предстојеће измене Устава СФРЈ у делу правосудног система (у амандману LIX Нацрта), као и предложеног Закона о редовним судовима и Закона о јавном тужилаштву“.

Конечно, др Камбовски не идеализује правну државу, указује на затечене класне и економске супротности, али сматра да правна држава неће смети да ствара нове неједнакости, прекорачењем власти и намећањем идеолошког примата.

Др Ђорђи Марјановић, редовни професор Правног факултета Универзитета „Кирило и Методије“ у уводу даје негативне примере наше ближе и даље прошлости, смештене у последњих 45 година, наводећи „фамозне проналаске југословенског социјалистичког законодавног духа“ а међу њима као најеклатантнији пример — Закон о испитивању порекла имовине.

„Овај закон је прекршио све норме моралности у нашем друштву када је допустио да се поступак испитивања порекла имовине неког

грађанина може започети и на основу анонимне денунцијације било код злонамерног човека”.

Коме је, дакле, требало да служи овакав закон? Народу, власти, неком трећем, прерушеном у народ?

Као одговор, др Ђорђи Марјановић понавља оно што је више пута толико лепо и верно речено:

„Не, не треба рећи: све што користи народу представља право, већ напротив, треба рећи: само оно што представља право користи народу” (Густав Радбрух, *Филозофија права*, Нолит, Београд 1980).

Због тога, као и више пута до сада, др Марјановић инсистира на људском достојанству, кад „основној вредносној норми” сваког система који има аспирације да прибави атрибут савремене цивилизацијске тековине.

Коста Чавошки, у позиву најављен као аутор реферата „Партијска држава као порицање владавине права” — али је његов реферат учесницима саветовања у основним идејама изложио др Драгољуб Мићуновић, професор Филозофског факултета у Београду.

У самом уводу Чавошки полази од тезе да је партијска држава спутала сваку могућност успостављања владавине права, те да је „комунистички пројекат социјализма био лишен значајних цивилизацијских тековина модерне епохе, укључујући и недопустиво одбацавање идеје владавине права”.

Да не би остао у сферама апстрактног академизма, Чавошки наводи један пример из судске праксе, када је један бивши члан Комунистичке странке поднео тужбу, тражећи повраћај чланарине. Како је сматрао да објективни делилац правде не може бити судија који је и сам члан Комунистичке странке, тражио је изузеће председника већа коме је предмет био поверен.

Али долази до парадоксалне ситуације: све судије тога суда били су чланови Комунистичке партије!

Својевремено је то била занимљива новинска вест, али је то био индикатив за, како Чавошки каже, темељно питање „да ли је у систему једностраначког монопола власти, владавина права, која између осталог захтева и независност и непристрасност судства, уопште могућна?”

Професор др **Обрад Перић**, са Правног факултета у Новом Саду, у свом раду „Реформа материјалног кривичног законодавства у функцији успостављања правне државе у Југославији”, „опомиње” да правна држава није савршено друштвено уређење, да њене једнакости могу понекад бити само привидне и формалне, да и правна држава „има другу страну медаље”.

„Треба се, међутим, сложити са Пуховским — каже др Перић — „да правна држава није идеална, али да она ипак подразумева у најмањој могућој мери неправедну државу”, а уз то садржи и могућност исправљања сопствених пропуста. Правна држава нас заправо уверава да идеална држава није ни могућа”.

У погледу до сада спроведених измена КЗ СФРЈ, које су вероватно предузете у функцији стварања предуслова за успостављање правне државе, др Обрад Перић сматра да оне нису довољне, јер је истовремено са изменама Посебног дела требало приступити и изменама Општег дела КЗ СФРЈ, јер би тек онда у својој целовитости и узајамности ове измене, које иначе сматра доста опсежним и разноврсним, могле одговорити постављеном задатку.

Владан А. Василијевић у свом реферату „Права човека, друштвене девијације у политици и искушења криминалне политике” које је у поднаслову назвао почетним размишљањима о греху, неслободи и злоупотребама код непостојања правне државе, дао је суморне примере друштвених девијација, некажњених злочинстава, конкретних злоупотреба власти. Почев од „Црвеног терора” у Црној Гори и Херцеговини 1941. и током 1942, преко Голог Отока, Билеће, Гргура и Рамског Рита између 1948. и 1955. године, до конкретних актуелних злоупотреба заштићених монополном партијског кишобрана (случај Абдић и све што га је пратило, случај архитекте Стојана Максимовића итд.).

На крају, после 12 саслушаних реферата, много ретроспективе и сасвим мало перспективе, као резиме аутора овога текста остаје теза, да и начин разграђивања показује како треба изградити правну државу. Време разграђује, али и гради. Променила се свест. Уместо склеротичног модела партијске државе, сасвим истрошеног и обезвређеног, сада сви у потпуном сагласју траже савремени механизам правне државе и владавине права, у коме ће правила бити једнако примењива. Тражи се држава која ће доносити законе, да би тим истим законима и сама била ограничена.

А то је, нема сумње, значајан корак.

Мирослав Здјелар

ПРИКАЗИ

Милорад Ботић: АДВОКАТУРА

– огледи, есеји, скице за биографију, медаљони –
(у припреми за штампу)

Др ВОЈИН МИЈАТОВИЋ

(1907–1986)

Војин Мијатовић, родио се у угледној српској породици у Мохачу (Мађарска) 1907. године, где је провео детињство. Приликом повлачења српске војске из овог дела Барање (1921) породица Мијатовић се пресељава у Нови Сад. Воја учи у Новом Саду гимназију, коју завршава са одличним успехом, 1925. Право студира у Загребу, где дипломира 1931, а стиче титулу доктора 1932. године.

Адвокатску праксу обавља у Новом Саду у познатим адвокатским канцеларијама др Ф. Лустига и др С. Фратушана. Адвокатски испит полаже у Новом Саду, 1935. године. Адвокатску канцеларију отвара у Новом Саду 1937. По уласку мађарских трупа у Н. Сад (април, 1941) склања се у Београд и уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе у Београду. Године 1947. враћа се у Нови Сад да би наставио прекинути рад окупацијом. Води адвокатске послове све до пензионисања 1979, када предаје канцеларију супрузи Добрили. Посвећује се својим литерарним рукописима, но са знатно смањеним капацитетом енергије будући да је у међувремену тешко оболео.

Воја Мијатовић се подједнако успешно бавио и цивилом и криминалом. Имао је солидно правно знање, одличну праксу и огромну радну енергију. Успевао је да успостави однос поверења и уважавања са странком и наметне свој (стручни) ауторитет. У кратком доратном периоду Воја је успео да под јаком конкуренцијом одличних адвоката развије једну од најугледнијих адв. канцеларија у Новом Саду. Кроз ову су прошли као адвокатски приправници између осталих и Бранко Бајић, Сава Влалукин, Милан Ивановић, угледни адвокати и судије. И у послератном периоду Воја је уживао глас успешног браниоца и доброг цивилисте. Међутим, услед објективних околности сада своди канцеларију на свој инокосни рад, уз асистенцију свога приправника Добриле, која му је била супруга и одличан сарадник.

У предратном периоду Воја се бавио и политиком. Био је истакнути члан Градске организације ЈРЗ, као један од најмлађих активиста. Политички ангажман увео је Воју у кругове истакнутих политичара, пословних људи,

функционера државне управе и установа, а донео му је и заступање градских комуналних служби. Тако је брже и лакше стицао углед и име и као адвокат. Мада је његов савестан и квалитетан рад био и остао до краја најбоља препорука за адвоката.

Воја се од студентских дана бавио и поезијом. Није стигао да објављује своје радове због професионалне презаузетости. Издао је 1974. збирку лирских песама *Вечна тајна*, са стотинак песама, писаних од 1931. до 1973. год. (*Вечна тајна*, Н. Сад, 1974, у властитој наклади). Добро опремљена књига на финој хартији. Аутор је уложио много воље, труда и средстава да најзад обелодани своје литерарне радове. Са сетом Воја песник пребацује Воји адвокату:

*„Но време ми је прошло
у раду чисто стручном,
у раду свакодневном,
напорном, често мучном.
И тек сада сам свестан
да је времена мало
да остварим своје жеље
до којих ми је стало”...*

(Разочарење, 1973, *Вечна тајна*, стр. 131)

Неке од ових песама Воја је лично и компоновао. Као соло песме за оркестар, као романсе или као шансоне. Ове су тако и регистроване у Савезу композитора Југославије у Београду. Воја је паралелно са школском стекао и музичку наобразбу, а као студент изучавао и компоновање. Адвокат је пак потиснуо песника и прогутао композитора. Песме нису успеле да изађу из круга пријатеља јер су за књижевне кругове представљале анахронизам, обзиром на снажан продор апстрактне поезије у то време код нас.

Издао је Воја и две збирке песама за децу. Обе књиге су лепо опремљене и илустроване. *Дечје игре* – хумористичке и друге песме (Н. Сад, 1975, издање аутора), илустровала Олга Бабиљон – Гарај, *Мали спортисти* – песме (Нови Сад, 1976, издање аутора), илустровао Иван Пантовић. Свака збирка од педесетак песама, са одговарајућом илустрацијом.

Воја није имао деце, а међутим у овим песмама се огледа аутор који је дубоко проникао у дечју психу и писац који живи, игра се и размишља са својим јунацима. Огроман је распон обрађених догађаја из дечјег света, одлично одабраних, истинских, стварних, из свакодневног живота малишана. Песме су обрађене старијом поетском техником (Змај и његови следбеници), па је ваљда то разлог да их књижевни кругови нису прихватили. Свакако уз разлог што упада у књижевност и један *непозвати* адвокат. Поготову који није себи обезбедио подршку књижевних комесара и мешетара.

Остало је у Војиној књижевној заоставштини и других текстова. Међутим, ако Воја аматер – песник није успео, остаје у трајној успомени Воја адвокат, један од најуспелијих и најугледнијих у својој генерацији. Његови многобројни клијенти и њихови потомци уживају плодове његовог зналачког и пожртвованог рада (Воја је ретко губио парницу), а међу адвокатима ће се дуго помињати име Воје Мијатовића када је реч о оданости и љубави своје позиву.

Др ФРАЊА СИЧ

(1911—1986)

Фрања Сич, звани Ферика, рођен је 21. марта 1911. године у Пачиру (Бачка) у имућнијој сељачкој породици, од оца Мађара и матере Српкиње, у време када су мешовити бракови у нашим селима били реткост. Гимназију је учио у Суботици а право студирао у Загребу. На Правном факултету Свеучилишта у Загребу Ферика је дипломирао октобра 1938. године.

На загребачком Свеучилишту Ферика је припадао студентској левици. Док се већина тадашњих левичара политички образовала на оскудној литератури из брошура, летака и илегалних листова, Ферика је систематски и темељно изучавао политичку економију, социологију, филозофију и читао марксистичке класике у оригиналу. Стекао је огромно знање из области друштвених наука, идеолошких доктрина и политичких покрета. Запажена су његова иступања у марксистичким дебатама и у студентском удружењу „Демос”.

У завичају, Пачиру, Бачкој Тополи и Суботици, подупире опозициону политику Удружене опозиције (везујући се за Самосталне демократе), а нарочито приликом избора 1938. год. Уживао је велики углед у овој средини као борац против диктатуре, нацизма, фашизма; интелектуалац чисте и отворене југословенске оријентације.

После завршетка студија остаје у Пачиру, а уписује се за адвокатског приправника код Јакше Дамјановог, адвоката у Суботици, тадашњег социјалистичког првака у северној Бачкој. Више се бавио земљорадничким газдинством у Пачиру него у адвокатској канцеларији свог принципала. Тако све до избијања рата 1941. године.

Окупацију је Ферика мучно доживео. Насиље, које су над српским живљем починили хонведи и домаћи иредентисти приликом доласка мађарских трупа, у Пачиру и у Бачкој, изазвало је код Ферике не само осуду него и презир према окупатору. Одбио је понуде да се прихвати службе у управи (третиран као Мађар), а није хтео да ради ни у адвокатури. Склонио се на постдипломске студије права у Коложвар (Клуж), где је стекао 1943. диплому доктора права. Ферика са учењем никада није журио. У лето 1943, плашећи се да је откривена његова веза са НОП-ом, те да му предстоји хапшење, склања се у Банат (Нови Бечеј) где дочекује ослобођење.

Ферика се није снашао у збивањима насталим по ослобођењу. Није то био марксистички дебатни клуб, већ сурова борба за успостављање власти путем диктатуре. Искључује се из догађаја. Одбија да буде постављен за заменика Јавног тужиоца Војводине не желећи да ради у државном органу за репресију. Критички се поставља према мерама на селу и начину њиховог спровођења. Убрзо бива изолован од средине у којој је могао бити сметња спровођењу званичне политике. Суђен је због недозвољене трговине златом (намештено) па је одлежао годину дана у Нишу. Више му није било повратка у Пачир те је, по изласку из затвора, дошао у Нови Сад. Уписује се у именик адвокатских приправника са праксом код Косте Хаџи (1952—1953), а касније Милорада Ботића (1954). Када је Адвокатска комора Војводине у Новом Саду успоставила радно место административног (техничког) секретара, Ферика Сич постаје секретаром. На овој служби остаје (1954—1957) све до полагања адвокатског испита 1957. год. Ферика је у Комори својим угледом, знањем и понашањем знатно допринео јачем повезивању чланства за своју професионалну организацију као и репутацији Коморе у јавности.

Адвокатски испит полаже у Београду 1957. и отвара адвокатску канцеларију у Пачиру 1957, коју води све до пензионисања 1971. године. Као адвокат Ферика води грађанске спорове и обавља ванпарничне послове. Ограничава се на суд у Бачкој Тополи и на судове у Суботици. Води и своје узорно мини пољопривредно газдинство на преостала 3 хектара и у пространој наслеђеној породичној кући. Постао је Ферика сеоски фишкал али у најбољем смислу. Интелектуалац великог формата остао да живи у скученој сеоској средини. И даље је пратио српску и мађарску литературу, читао социолошке, економске и политичке студије и гајио многобројне пријатељске везе. Пензионисао се 1971. године, већ оболео. Није жаљалио што је радни век провео у селу, нити што није правио неку вреднију каријеру. Ферики је то било сасвим нормално. Био је задовољан што је успевао да продубљује добре међунационалне односе међу својим сељанима и иначе, те да у екуменском духу зближава три хришћанске конфесије – католике, православне и реформате. Политику је заувек оставио у затвору, идеолошке и политичке доктрине пак ишчитавао у књигама.

Није усамљен случај Ферике Сича у нашем послератном животу. Судбина слободоумних интелектуалаца у командно-административном систему. Мисаони и критички дух, чврст карактер, демократска опредељења, љубав према селу и сељацима, онемогућили су Ферику Сича да његове изванредне људске и интелектуалне вредности дођу до пуног изражаја у друштву, због поретка који има знатно ужи хоризонт идеалитета и реалитета од Ферике Сича.

**Будимир Ђорђић и Здравко М. Петровић: КОМЕНТАР ЗАКОНА О
ВОЈНОЈ ОБАВЕЗИ**

Издавачи: Службени лист СР БиХ, Сарајево и Службени лист СФРЈ,
Београд, 1990.

Према Уставу СФРЈ, одбрана земље, очување њене слободе, независности, суверенитета, територијалне цјелокупности и Уставом СФРЈ утврђеног друштвеног уређења неприкосновено и неотуђиво је право и највиша дужност и част сваког грађанина СФРЈ. Ово право и дужност грађани СФРЈ остварују у највећем дијелу извршавањем војне обавезе, при чему треба нагласити да војној обавези подлијежу, под законом прописаним условима и мушкарци и жене. Да би се сви облици, активности, поступци и радње који сачињавају војну обавезу спроводили потпуно и организовано, донесен је Закон о војној обавези, којим су уређена, прије свега, три најзначајнија облика извршавања војне обавезе — регрутна обавеза, обавеза служења војног рока и обавеза служења у резервном саставу, али и друга проблематика из ове области. Због тога, са становишта спровођења Закона постоји пуно друштвено оправдање што је припремљен и објављен овај коментар, за који, без икаква устезања треба истаћи да је написан врло стручно, објективно и јасно.

Истовремено, треба подсетити да је Закон о војној обавези савезни закон у коме су регулисана многа питања, као што су циљ и карактер војне обавезе, надлежност република и аутономних покрајина у спровођењу војне обавезе, евиденција, планови, регрутовање и садржај војне обавезе, трајање војног рока, ослобођење, одгода и прекид служења војног рока, војна обука жена, путовање и боравак војних обвезника у иностранству и др. Сваком од поменутих и других питања аутори су посветили довољну пажњу и своје богато правничко знање и искуство, што потврђује, нарочито, чињеница, да су користили и друге прописе и ширу литературу. Тиме је постигнуто цјеловитије освјетљавање одређених проблема и указивање на значај и смисао многих одредаба, а читаоцима је омогућено да лакше уоче њихову логичну и правну повезаност и кохерентност. Корисно је такође што је на почетку, у приступу обраде сваког значајнијег института, макар и у скраћеном обиму, дат преглед развоја тог института, као и упоредноправни осврт рјешења у неким другим земљама. То може послужити и као добра информација, али и као ослонац за сопствена закључивања и орјентацију. Важна је одлика коментара и то што се уз многе чланове закона наводе наслови који га чине прегледнијим и практично употребљивијим.

Полазећи од сврхе и намјене коментара, сматрам да ће за њега бити заинтересовани првенствено органи управе надлежни за послове народне одбране и други органи, организације и заједнице, правосудни органи који се баве овом проблематиком, одређени војни органи, а вјероватно и многи грађани лично, којима је стало до изворног и потпуног обавјештења о правима и дужностима у вези са извршавањем војне обавезе.

У Коментару су врло пажљиво обрађене и све измјене и допуне Закона, закључно са 1989. годином, с тим што је на крају штампан прилог најважнијих одредаба односно изводи из других закона, одлука, правилника и других прописа који су у непосредној вези са војном обавезом. Овај прилог прописа, гледан заједно са Коментаром у цјелини, представља једну врсту кодификације у овој области, па ће и због тога бити од велике помоћи за правилно разумијевање и примјену закона.

Коментар се није бавио проблемима који се данас на хипотетичан начин постављају у овој или оној средини, или на овај или онај начин, што је сасвим оправдано. Разматрање питања која нису сагледана довољно, значило би одступање од стандардног односа према важећим тј. позитивним прописима и упуштање у воде прогностике.

Врло похвалан предговор коментару написао је истакнути правни стручњак мр Војислав Шушњар, генерал-мајор ЈНА, донедавно предсједник Врховног војног суда у Београду.

Пошто коментар има високе стручне, патриотске и дидактичке вриједности и заједнички је резултат како његових аутора тако и угледних издавача, реално је очекивати да ће у нашој јавности наићи колико на интересовање, толико и на искрено одобравање.

Др Хасан Бакаловић

ГРАЂАНСКО ПРАВО

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

ИЗРИЦАЊЕ ПРЕСУДЕ „У ИМЕ НАРОДА“ (Чл. 154. Устава СФРЈ и чл. 338. ст. 2. ЗПП)

Законом о парничном поступку могло се прописати да се пресуда изриче „у име народа“. Тиме се не повређују права странака у парничном поступку

Из о б р а з л о ж е њ а :

„Уставном суду Југославије дата је иницијатива за оцењивање уставности одредбе члана 338. став 2. Закона о парничном поступку, због тога што је том одредбом прописано да увод пресуде садржи назначење да се пресуда изриче у име народа.

Одредбом члана 281. став 1. тачка 12. Устава СФРЈ утврђено је да федерација уређује кривични поступак и друге судске поступке, осим посебних поступака у областима у којима друштвене односе уређују републике и покрајине својим прописима. Полазећи од те одредбе Устава СФРЈ, Уставни суд сматра да је, у оквиру уређивања парничног поступка, оспореном одредбом Закона о парничном поступку могло бити прописано да пресуда садржи назначење да се изриче у име народа.

Тиме што је оспореном одредбом Закона о парничном поступку прописано да пресуда треба да садржи назначење да се изриче у име народа, по оцени Уставног суда, није повређено ни једно право човека и грађанина, утврђено начелима и одред-

бама Устава СФРЈ, па ни начело једнакости у правима и дужностима, утврђено одредбом члана 154. Устава СФРЈ. Назначење да се пресуда изриче у име народа значи само обавезу редовног суда у погледу изгледа и садржине пресуде. Од тога да ли ће пресуда садржавати такво назначење, или ће она бити доношена и без тога назначења не зависи како ће редовни судови одлучивати о правима и обавезама грађана о којима одлучују ти судови. Због тога Уставни суд није прихватио иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности оспорене одредбе.”

(Одлука Уставног суда Југославије У 61/89 од 20. IX 1989)

СВОЈИНА

ОДУЗИМАЊЕ ПРАВА ВЛАСНИШТВА НА НЕПОКРЕТНОСТИМА (Чл. 15. Закона о промету земљишта и зграда — „Народне новине СРХ“, бр. 51/71, 52/73)

Није у сагласности са уставом одредба закона којом је прописано да лице које по основу наслеђа стекне непокретност, која заједно са непокретностима које има у власништву премашује законом одређени максимум, има право да у оквиру утврђеног максимума изабере некретнине на које задржава право власништва, док остале некретнине прелазе у друштвено власништво уз одређену накнаду.

Из образложења:

„Одредбом члана 15. Закона о промету земљишта и зграда („Народне новине”, бр. 52/71 и 52/73) одређено је да носилац права власништва, који по основи наследства стекне некретнине које заједно с некретнинама на које већ има право власништва премашују максимум одређен законом, има право да у оквиру тог максимума изабере оне на које задржава право власништва, док остале некретнине постају друштвено власништво уз накнаду која се одређује у висини и на начин који су прописани Законом о експропријацији.

Одредба члана 263. Устава СР Хрватске јамчи право наслеђивања уз ограничење по којем нико не може некретнине, и средства рада, стечене на основи наслеђивања, задржати у власништву у већем обиму од оног које је одредио устав или закон. Из ове уставне одредбе произилази да се некретнине, које чине вишак изнад допушеног максимума грађанину не могу одузети, већ се он обавезује да их сам отуђи, што уједно укључује његово право располагања тим вишком некретнина. Стога, одредба оспореног члана 15. закона, којом се власнику одузима вишак некретнина, а не даје му се могућност да претходно искористи право располагања својим власништвом и отуђи тај вишак, није у складу с Уставом СР Хрватске.”

(Одлука Уставног суда Хрватске У 433/86 од 12. V 1989)

КРИВИЧНО ПРАВО

УБИСТВО НА МАХ (Чл. 47. КЗ Словеније)

Тешко вређање као елемент кривичног дела убиства на мах из члана 47. КЗ СР Словеније и одговарајућих чланова кривичних закона других република и покрајина може се састојати и у вређању осећања и наношења душевних патњи оптуженом.

Из образложења:

„За постојање кривичног дела убиства на мах из члана 47. КЗ СР Словеније, супротно наводима жалбе војног тужиоца, неопходно је да неко лиши живота друго лице на мах, доведен без своје кривице у јаку раздраженост нападом или тешким вређањем од стране убијеног. У конкретном случају, првостепени суд је правилно нашао да је оптужени на мах лишио живота С. Ч., након што га је овај физички напао и вређао услед чега је оптужени био доведен у стање јаке раздражености. Под овим појмом, супротно израженом схватању војног тужиоца, треба разумевати афективно стање високог степена, које је у случају оптуженог достигло степен битно смањене урачунљивости која је резултат поступања покојног С. Ч., а не последица карактера личности оптуженог, који је иначе миран и сталожен човек. Тешко вређање, у овом случају, може бити псовање мајке, која је непосредно пре догађаја умрла, а у поступку је утврђено да је оптужени за њу био необично везан. Према томе тешко вређање може бити сваки акт наношења увреде или клевете, која је по свом интензитету подобна да изазове јаку раздраженост. Међутим, тешко вређање се не мора састојати само у нападу на част, већ и у сваком другом вређању осећања и наношења душевних патњи.”

(Пресуда Врховног војног суда II К 6/89 од 16. III 1989)

КРИВИЧНИ ПОСТУПАК

СВЕДОЦИ

Ако су учествовала у стварању групе или су постала чланови групе у смислу члана 136. КЗ СФРЈ и лица која нису кривично гоњена, нема законских

сметња да та лица буду саслушана као сведоци и да њихови искази служе као доказ у кривичном поступку против лица која су оптужена да су заједно са овим лицима стварала групу или постала чланови те групе, при чему суд цени доказну вредност таквих исказа с обзиром на све околности конкретног случаја.

Пресудом првостепеног суда оптужени су оглашени кривим због кривичног дела удруживања ради непријатељске делатности из члана 136. став 1. у вези са чланом 114. КЗ СФРЈ.

Браниоци оптужених у жалби против првостепене пресуде, поред осталог, сматрају да је учињена битна повреда одредаба кривичног поступка, јер је чињенично стање утврђено на основу исказа сведока који су и сами били припадници илегалне групе.

Врховни војни суд је у вези овог жалбеног разлога заузео следеће становиште.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Нису основана становишта у жалбама браниоца оптужених да првостепени суд није могао чињенично стање утврђивати на основу исказа сведока који су се и сами бавили криминалном активношћу, тиме што су били чланови непријатељске илегалне групе. Ниједном законском одредбом није предвиђено да се на исказима оваквих сведока не може засновати судска одлука, јер ови сведоци не спадају у категорију лица која се не могу саслушати односно која су ослобођена од дужности сведочења, нити је у односу на њих у овом предмету било неких процесних недостатака приликом њиховог саслушања, како у истрази тако и на главном претресу. То што су сведоци били чланови илегалне групе, којој су припадали и оптужени, није законска препрека да се они саслушају као сведоци и да њихов исказ служи као доказ у овом кривичном предмету. Доказна, пак, вредност исказа сведока може се оспоравати само

кроз оспоравање тачности и правилности утврђеног чињеничног стања.”

(Пресуда Врховног војног суда II К 325/89 од 7. XI 1989).

ПОБИЈАЊЕ ИЗЈАВЕ О ПРИЗНАЊУ ВАНБРАЧНОГ ОЧИНСТВА (Чл. 37. ст. 1. Закона о односима родитеља и деце — „Сл. лист САПВ”, бр. 2/75, 10/75)

Закон о односима родитеља и деце САПВ не предвиђа могућност да лице које је признало ванбрачно очинство може то оспоравати. Међутим, изјава о признању очинства може бити рушљива и ништава и тада се у одређеним роковима може гражити њено поништење.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Првостепени суд је, након што је на основу неспорних навода странака утврдио да је тужилац признао да је ванбрачни отац малодобног туженог I реда, тужбени захтев одбио применом одредбе члана 37. став 1. Закона о односима родитеља и деце (ЗООРД). По мишљењу овог суда, ово је погрешна примена материјалног права, јер примени ове одредбе нема места код оспоравања признавања ванбрачног очинства, већ је то право мужа да оспорава очинство детета које је за време трајања брака родила његова жена у браку, под тачно одређеним условима. У конкретном случају, одредба наведеног члана ЗООРД не може се применити. Ни остале одредбе овог закона не предвиђају могућност да лице које је признало ванбрачно очинство то може оспоравати.

Међутим, то не спречава то лице да по општим правним правилима о пуноважности, односно о неважности правних послова, побија изјаву о признавању ванбрачног очинства, ако она није правно ваљана.

Тужилац је у тужби, а и током поступка, поред осталих чињеница навео и то да је изјаву о признавању очинства дао у заблуди — „младалачкој заблуди“, о чему првостепени суд није расправљао нити утврђивао чињенице битне и за расправљање о овим наводима тужиоца чиме је учинио и битну повреду одредаба парничног поступка.

Изјава о признавању очинства као једнострани правни посао, може бити рушљива и ништава, и тада се у одређеним роковима може тражити њено поништење и о том захтеву се мора мериторно расправити и одлучити пресудом.

Како тужбени захтев гласи на опораване очинства, а у тужби се наводе и чињенице које указују да је у питању и побијање изјаве о признавању ванбрачног очинства, тужиоца треба позвати да тужбени захтев усклади са оваквим чињеничним основом тужбе, у смислу члана 187. ЗПП.”

(Решење Врховног суда Војводине Гж 291/89 од 31. VIII 1989)

АКТ НАСИЉА (Чл. 180. ЗОО)

И обично убиство, као и телесно повређивање су акти насиља на које се може применити одредба члана 180. Закона о облигационим односима.

Тужилац је Заједница социјалног осигурања војних осигураника Београд, а тужени град Београд. Тужбом се тражи накнада штете по основу регреса.

У првостепеном поступку је утврђено да су двојица јерменских држављана на подручју града Београда, у атентату на амбасадора турске државе, акредитованог у Београду, истовремено извршила убиство једног, а тешко рањавање другог пролазника, који су се прикључили њиховом гоњењу.

Првостепени суд је одбио захтев тужиоца, а другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и усвојио захтев тужиоца као основан.

По ревизији туженог Врховни суд је одбио ревизију као неосновану.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Тужени је у ревизији, између осталог, навео да у побијаној пресуди постоје противуречности, јер је у њој наведено да је штета настала кривичним делом убиства, иако је утврђено да је настала услед акта насиља.

Овакви ревизијски наводи по нахођењу Врховног суда нису имали значаја на законитост побијане пресуде.

Акт насиља, по становишту Врховног суда, постоји увек код употребе силе да би се изнудило одређено понашање људи противно њиховој вољи, па чак и код обичног убиства које је такође акт насиља, јер настаје незаконитим нападом на физички интегритет неког лица. Према томе, штетне радње јерменских држављана, које су проузроковале убиство, могу се у смислу члана 180. Закона о облигационим односима подвести под акт насиља.”

(Пресуда Врховног суда Србије Прев 106/88 од 13. X 1988)

ПРИЗНАЊЕ ДУГА (Чл. 387. ЗОО)

Плаћањем главнице не долази до прекида застаријевања камата

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Према одредби члана 387. Закона о обвезним односима, застаријевање се прекида кад дужник призна дуг. Ставом 2. истог члана разрађено је што значи признање дуга. Оно може бити непосредно или посредно, али мора бити тако учињено да се тиме јасно очитује воља дужника да признаје управо одређени дуг. Плаћањем

главнице не очитује се воља дужника да признаје и дуг за камате, те на тај начин не долази до прекида застаријевања.”

(Одлука Привредног суда Хрватске Пж 996/89 од 9. V 1989)

ДОСТАВЉАЊЕ

(Чл. 142. ст. 2. ЗПП)

Када се странка позива ради извођења доказа саслушањем странака достављање није уредно извршено ако је позив уручен родитељу странке, супротно одредби члана 142. став 2. ЗПП

Из о б р а з л о ж е њ а :

„Основано наводи у жалби тужени да је првостепени суд учинио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 7. ЗПП-а.

Наиме, из предмета је видљиво — из доставнице за лично достављање — да је првостепени суд позвао туженог ради саслушања странке на рочиште од 7. марта 1989. године. Међутим, очигледно је, да у конкретном случају, није поступљено у смислу члана 142. став 2. ЗПП-а, јер достављач није правилно обавестио туженог да буде у одређено време у свом стану ради пријема доставнице, већ је доставу извршио његовој мајци, како то произилази из навода достављача.”

(Решење Врховног суда Војводине Гж 193/89 од 15. VI 1989)

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ ОПШТИНСКИХ СУДОВА (Чл. 33. ст. 2. Закона о редовним судовима — „Народне новине СРХ”, бр. 5/77)

За суђење у спору ради недопустивости извршења одлуке основног суда удруженог рада надлежан је општински суд.

Из о б р а з л о ж е њ а :

„Одлучујући о сукобу надлежности између општинског суда у С.П. и Основног суда удруженог рада у О., у спору тужитеља А.П. из С.П., против туженог Ј.М. из С.П., ради недопустивости извршења одлуке Основног суда удруженог рада у О., овај суд сматра, да је за суђења надлежан Општински суд у С.П.. Ово зато, јер се у овом случају не ради о спору из самоуправних права и обавеза радника у удруженом раду, како то очито погрешно сматра Општински суд у С.П., због чега отклања своју надлежност за суђење у овом спору, већ о недопустивости извршења, а за суђење у таквом спору надлежан је у смислу одредбе из члана 33. став 2. Закона о редовним судовима, општински суд.”

(Одлука Врховног суда Хрватске Р—258/88 од 1. IX 1988)

Приредио
Александар Воргих
адвокат у Н. Саду

АДВОКАТСКА ТАРИФА ХРВАТСКЕ

ТАРИФА О НАГРАДАМА И НАКНАДИ ТРОШКОВА ЗА РАД ОДВЈЕТНИКА

II.

Парнични поступак, поступак пред судовима удруженог рада и мировним вијећима

Састављање тужби и поднесака

Тбр. 7

Одвјетнику припада награда за састављање тужбе, приједлога или захтјева:

1.

Ако је вриједност спорног предмета од динара до динара

0	1.000,00	4 бода
1.000,00	5.000,00	.6 бодова
5.000,00	10.000,00	.8 бодова
10.000,00	25.000,00	10 бодова
25.000,00	50.000,00	15 бодова
50.000,00	100.000,00	20 бодова
100.000,00	250.000,00	25 бодова
250.000,00	500.000,00	30 бодова
500.000,00	750.000,00	35 бодова
750.000,00	1.000.000,00	40 бодова
1.000.000,00	1.500.000,00	45 бодова
1.500.000,00	2.000.000,00	50 бодова

Ако вриједност спорног предмета прелази износ од 2.000.000,00 дин, одвјетник поред награде од 50 бодова има право на додатну награду од 1 бода на сваких започетих 200.000,00 дин.

- 2.
- У споровима:
- ради сметања посједа 8 бодова
 - ради служности 8 бодова
 - из стамбених односа (откази, исељења, утврђења)
узима се као вриједност једногодишња закупнина или
најамнина, али не мање од 8 бодова
 - ради развода или поништења брака, о постојању
или непостојању брака 10 бодова
 - за утврђивање или оспоравање очинства, о чувању
и одгоју дјете 10 бодова
 - из радних односа (поништење отказа, утврђивање
права на рад и сл.), осим у процјенивим предметима . . . 10 бодова
 - за законско уздржавање или докидање обвезе
уздржавања 6 бодова
 - из ауторског права, права индустријског
власништва (патенти, техничко унапређење,
жигови, модели, нелојална конкуренција и сл.)
награда по тбр. 7. точ. 1., али не мање од 30 бодова
 - за утврђивање ренте као вриједност спора узима се износ јед-
ногодишње ренте.

3.

За тужбе на издавање платног налога на основи
фактуре или извода из пословних књига одвјетнику
припада 50% награде из точ. 1. овог тарифног броја,
али не више од 10 бодова

4.

За тужбу на издавање мјеничних, чековних и платних налога на
основи других вриједносних папира, јавних и приватних исправа, изузев
оних који су наведени у точ. 3. овог тарифног броја, одвјетнику припада
пуна награда из точ. 1. овог тарифног броја.

5.

Тужбе и образложени поднесци пред међународном арбитражом по
тбр. 7. точ. 1. увећане за 100%.

Тбр. 8

1.

За састављање одговора на тужбу, приговора против платног налога
и образложених поднесака у којима се одговара на наводе приговора или
одговора на тужбу – награда као за тужбу по тбр. 7. точ. 1. и 2.

2.

За састављање приједлога за поврат у пријашње стање, приједлога за
издавање привремених мјера, као и за остале образложене поднеске – 50%
награде из точ. 1. овог тарифног броја, али не мање од 4 бода

3.

Састављање осталих поднесака – 25% награде из точ. 1. и 2. тбр. 7.,
али не више од 8 бодова

Заступање на рочиштима

Тбр. 9

1.

За свако рочиште на којем се расправљало о главној ствари, или су се изводили докази, одвјетнику припада награда из тбр. 7. точ. 1. и 2.

2.

За сва остала рочишта на којима се расправљало само о процесним питањима, или за рочиште на којем се прије расправљања о главној ствари поступак завршио повлачењем тужбе, приговора, нагодбом, пресудом на основу признања или на основи изостанка — 50% награде из тбр. 7. точ. 1. и 2.

3.

За свако рочиште пред међународном арбитражом на којем се расправљало о главној ствари или су се изводили докази — награда из тбр. 7. точ. 5., а сва остала рочишта 50% награде из тбр. 7. точ. 5.

4.

За приступ на рочиште које је одгођено прије почетка расправљања — 25% награде из тбр. 7. точ. 1. и 2.

5.

За другостепену расправу одвјетнику припада награда по тбр. 7. точ. 1. и 2.

6.

За присуствовање увиђају или вјештачењу, које је одређено рјешењем суда, одвјетнику припада иста награда као за заступање на рочишту, те накнада по тбр. 35 и накнада трошкова по тбр. 45.

Правни лијекови

Тбр. 10

1.

За састављање редовних правних лијекова против пресуде, као и против рјешења у парницама због сметања посједа, одвјетнику припада награда по тбр. 7. точ. 1., 2. и 5. с повећањем од 25%.

2.

За састављање одговора на жалбу и ревизију — награда по тбр. 7. точ. 1., 2. и 5.

3.

За састављање жалбе против рјешења, одвјетнику припада 50% награде и тбр. 7. точ. 1., 2. и 5.

4.

За састављање изванредних правних лијекова, одвјетнику припада награда из тбр. 7. точ. 1., 2. и 5., с повећањем од 25%.

5.

За одговоре на изванредне правне лијекове, одвјетнику припада награда по тбр. 7. точ. 1., 2. и 5.

III.

Извршни поступак

Тбр. 11

1.

Приједлози за издавање рјешења о извршењу, приједлози за издавање привремених мјера, приговори против рјешења о извршењу и противљења приједлозима за издавање привремених мјера те одговори на приговоре против рјешења о извршењу – 50% награде из тбр. 7. точ. 1. и 2.

2.

Састав дражбених увјета – награда по тбр. 7. точ. 1.

3.

Остали поднесци – 50% награде из точ. 1. и 2., али не више од 4 бода

Тбр. 12

1.

За заступање на рочиштима – 75% награде из тбр. 7. точ. 1. и 2.

2.

За судјеловање у провођењу извршења – награда по тбр. 7. точ. 1. и 2.

Тбр. 13

За састављање правних лијекова – 75% награде из тбр. 7. точ. 1. и 2.

Разматрање списка, извид правоноћности и извршноћности, прибава исправа за странку

Тбр. 32

За разматрање и преглед списка у свим поступцима, увид у земљишне књиге, регистре и остале јавне књиге, одвјетнику припада за сваких започетих пола сата 2 бода

За извид или прибаву правоноћности или извршноћности пресуде, рјешења и платних налога 1 бод

За прибаву извода из земљишних књига, регистра подузећа или других организација или прибаву других исправа, одвјетнику припада награда од 1 бода

Дописи и опомене

Тбр. 33

За дописе странци, замјенику, протугранци и другим судионицима у правним пословима странке:

1. Обавјештење с навођењем чињеничног стања или упутом за сваку страницу 2 бода
2. Опомене протугранци да плати одређени износ, испуни неку обвезу или чинидбу — за сваку страницу . . . 2 бода

Награда по утрошеном сату

Тбр. 34

Ако појединим тарифним одредбама, према којима се одређени послови награђују по утрошеном сату, није другачије одређено, награда за утрошени сат износи . 4 бода

Тбр. 35

За чекање на расправу или за вријеме вијећања суда, за одсуствовање из писарнице за вријеме путовања и сл. одвјетнику припада награда од 2 бода за сваки започети сат, али највише до 7 сати дневно.

Тбр. 51

Вриједност бода износи 64,00 динара.

XIX.

Ступање на снагу тарифе

Тарифа ступа на снагу даном објаве у „Народним новинама”.
Број: 337/90

ОДВЈЕТНИЧКА КОМОРА ХРВАТСКЕ – ЗАГРЕБ

ПРЕДСЈЕДНИК:

Марио Кос

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора АКВ, одржаној у Новом Саду, 01.06.1990. године донете су следеће одлуке:

1. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Ветних Штефанија, рођ. 09.12.1957. године, са седиштем адвокатске канцеларије у Беочину, ул. Блок Е. Кардеља Б 1, улаз бр. 2., а са даном 01.06.1990. године.

2. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Сивчев Бранислав, рођен 20.09.1959. године, са седиштем адвокатске канцеларије у Кикинди, улица Браће Татића бр. 8, а са даном 01.06.1990.

3. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Радојевић Даница рођена 25.11.1957. године, са седиштем Адвокатске канцеларије у Зрењанину, Трг ЈНА бр.4/1, а са даном 01.06.1990.

4. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Маричић Милан, рођен 14.03.1953. године, са седиштем адвокатске канцеларије у Руми, ул. Маршала Тита бр. 193, а са даном 01.06.1990.

5. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Милорадов Марија рођена 17.08.1954. године, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Петроварадин, ул. Зрињског бр. 54, а са даном 01.01.1990.

6. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Вујин Зоран, рођен 19.04.1952. године, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Михајловачки друм бб, а са даном 01.06.1990.

7. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Драгин Зоран, рођен 17.09.1960. године, са седиштем адвокатске канцеларије у Ковину, ул. Трг ослобођења, бр. 3, а са даном 01.06.1990.

8. Уписује се у Именик адвокатских приправника Милић Александра, рођена 25.06.1964. године, са адвокатско-приправничком вежбом код Алексић Драгослава, адвоката у Вршцу, а са даном давања свечане изјаве.

9. Уписује се у Именик адвокатских приправника Вишњић Владимир, рођен 12.06.1963. године, са адвокатско-приправничком вежбом код Лалин М. Радована, адвоката у Новом Саду, а са даном 01.06.1990.

10. Уписује се у Именик адвокатских приправника Сумина Љиљана, рођена 13.03.1959. године, са адвокатско-приправничком вежбом код мр Томић Жељка, адвоката у Новом Саду, а са даном 01.06.1990.

11. Уписује се у Именик адвокатских приправника Бошковић Снежана, рођена 02.12.1964. године, са адвокатско-приправничком вежбом код Анђелић Стевана, адвоката у Новом Саду, а са даном 01.06.1990.

12. Брише се из Именика адвоката АК Војводине Бешенски Никола, адвокат у Руми, због избора за судију Општинског суда у Инђији, са даном

01.06.1990. године. За преузиматеља адвокатске канцеларије се одређује Мисиркић Ђорђе, адвокат у Руми.

13. Брише се из Именика адвокатских приправника Јанчић Небојша, адвокатски приправник код Ружић Градимира, адвоката у Вршцу, са даном 26.04.1990. године, због заснивања радног односа.

14. Брише се из Именика адвокатских приправника Пецељ Веселинка, са адвокатско-приправничком вежбом код Мићовић Милорада, адвоката у Зрењанину, због заснивања радног односа, а са даном 20.05.1990.

15. Узима се на знање да је адвокат Шаламон Шандор променио адресу своје адвокатске канцеларије у Суботици у улици Штротсмајерова бр. 8, а са даном 01.06.1990.

16. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Брунда Ирина, адвокат у Руми, због престанка са радом 15.02.1990.

17. Брише се из Именика адвоката АК Војводине Јоцић Бранислав, адвокат у Суботици због пензионисања, са даном 30.06.1990. године. За преузиматеља адвокатске канцеларије се одређује Шаламон Шандор, адвокат у Суботици. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине и након пензионисања.

18. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Станојевић Миленко, адвокат у Црвенки, са даном 01.06.1990. године због пресељења седишта своје адвокатске канцеларије на територију Основне адвокатске коморе у Чачак.

19. Узима се на знање да је адвокат Бајић Мирослав преселио седиште своје адвокатске канцеларије из Остојићева у Сенту, у улици Народне Револуције бр. 30, а са даном 01.06.1990.

20. Узима се на знање да је Здјелар Мирослав, адвокат у Новом Саду, иступио из адвокатске радне заједнице „Законитост“ из Новог Сада, те да од 1.06.1990. године води индивидуалну адвокатску канцеларију, са седиштем у Новом Саду, Народног фронта бр. 19/III.

21. Узима се на знање да је Крнчевић Горан, адв. приправник у Новом Саду, прекинуо адв. приправничку вежбу у адв. канцеларији Колесар Федора адвоката у Новом Саду дана 30.04.1990. год. и да исту наставља са даном 01.05.1990. године у АРЗ „Законитост“ у Новом Саду.

22. Узима се на знање да је адвокат Рудински Никола променио адресу своје адвокатске канцеларије у Суботици, у улици Димитрија Туцовића број 12, а са даном 15. мај 1990.

23. Узима се на знање да је адвокат Ферагет Ифет променио адресу своје адвокатске канцеларије у Новом Саду у улици Народних хероја бр. 14, а са даном 01.06.1990.

24. Узима се на знање да је Јараковић М. Душан оболео. За привременог заменика одређује се Ђорђевић Светлана, адвокат у Панчеву, која ће ову дужност вршити до закључења боловања оболелог адвоката.

25. Узима се на знање да је Хацић Лазар, адвокат у Новом Саду, оболео. За привременог заменика одређују се адвокати у Удруженој канцеларији Сикимић Срђан и Вулић Бранислав, који ће ову дужност вршити до закључења боловања оболелог адвоката.

26. Узима се на знање да је Кулићан Милица, адвокат у Кикинди, прекинула породилско боловање и отпочела са радом у својој адвокатској канцеларији са даном 01.05.1990. године. Коларски Славко, адвокат у Кикинди разрешава се дужности привременог заменика Кулићан Милице.

27. Усваја се молба да се Миленковић Зорану да позитивно мишљење поводом конкурса за судију општинског суда.

28. Узима се на знање да је адвокат Константин Ј. Петровић, са седиштем адвокатске канцеларије у Београду, Косовска бр. 3/VI са 19. јануаром 1990. године брисана из Именика адвоката Основне адвокатске коморе у Београду, због извршења дисциплинске мере.

29. Узима се на знање и одобрава уговор о пружању правне помоћи, закључен дана 04.04.1990. године између Д.П. „ХИП – ЕЛЕКТРОРЕМОНТ“ из Панчева, ул. Спољностарчевачка бр. 80, и Милаков Милорада, адвоката у Панчеву.

30. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Савић Сава, адвокат у Новом Саду, а са даном 29.06.1990. године. За преузиматеља адвокатске канцеларије одређује се Ивковић Душан, адвокат у Новом Саду. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине и након пензионисања.

31. Одбија се захтев Пашћановић Родољуба да се у смислу чл. 260 ЗУП-а преиспита одлука о његовом брисању из Именика адвоката и одбија се сугестија Општинске организације адвоката Нови Сад, да се суспендује брисање, до одлуке Врховног суда.

Усваја се захтев Пашћановић Родољуба, да му се за преузиматеља канцеларије постави Давидовац Раде.

Управни одбор

ИСПРАВКА

У „Гласнику“ АКВ бр. 5/1990. г. погрешно је одштампано презиме адвоката Станка Чубрила на 1. страни у 9. реду одозго. Треба да стоји: *Чубрило*. Извињавамо се колеги и читаоцима.

Уредништво

Издавачки савет

Милорад Ботић, адвокат у пензији, Нови Сад (председник), проф. др *Тибор Варади*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, проф. др *Славко Царић*, декан Правног факултета у Новом Саду, др *Светислав Радовановић*, судија Уставног суда Војводине, др *Томислав Ђурђевић*, председник Врховног суда Војводине, *Слободан Шовић*, судија Вишег суда у Сремској Митровици, *Живојин Гајић*, судија Вишег суда у Сомбору, *Томислав Лаиновић*, РО „Инекс Хемофарм“ Вршац, *Ђуро Шкрбић*, судија Врховног суда Војводине, *Зоран Вучевић*, адвокат у Новом Саду, др *Сава Грујић*, адвокат у Новом Саду, *Стеван Рончевић*, председник Управног одбора АКВ, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, проф. др *Никола Ворганић*, адвокат у пензији, Нови Сад, др *Аурел Лошонц*, адвокат у Суботици и *Сава Савић*, адвокат у Новом Саду.

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

Мирослав Здјелар

адвокат у Новом Саду

Др *Александар Маркићевић*, адвокат у Новом Саду, *Слободан Бељански*, адвокат у Новом Саду, *Александар Ворганић*, адвокат у Новом Саду, *Миљивоје Милић*, адвокат у Срем. Митровици, *Александар Грчки*, адвокат у Мољу, *Имре Варади*, адвокат у Зрењанину

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/Л. Телефон: 29-459. Претплата до 1. VII 1990. је 100. — дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја је 20. — дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418 — 18 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и пореза на промет.

Штампа „Дунав“, Салаксије бб, Раковац

